

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ

LETO VIII.

LJUBLJANA, NOVEMBER 1967

ŠTEVILKA 11

Ob delovni konferenci komunistov Litostroja

Glavni del gradiva za delovno konferenco komunistov Litostroja v novembru tl. je bil vsem članom posredovan že sredi oktobra. Gradivo je imelo predvsem namen spodbuditi širše razprave po osnovnih organizacijah, kar bi pripelvalo k plodnejšemu delu konference.

Poudarjanje pozitivne vloge Zveze komunistov v povojnem obdobju, zlasti njeno prilagajanje vsakokratnim družbenim razmeram, kaže na pomembno družbeno silo, ki zastopa interese delavskega razreda. Prelomnico pomeni uvedba samoupravljanja, tako glede prispevka ZK pri izoblikovanju sistema kot tudi v načinu delovanja komunistov znotraj samoupravnega mehanizma. Čeprav so nastopili v gospodarski organizaciji novi odnosi, niso izključeni vsi elementi starega, preživelega. To se kaže v različnih nivojih: v kolektivu, na relaciji gospodarske organizacije — družbene službe itd. Od tod tudi prizadevanje za reorganizacijo znotraj kolektiva in reorganizacijo v smislu povezovanja komunistov na širšem gospodarskem in družbenem prostoru.

Z namenom, da bi organizacijo ZK v Litostroju postavili na nove kvalitete osnove, ugotavlja gradivo najbolj značilne pomanjkljivosti in napake. Zaprtost osnovnih organizacij, neustrezna struktura članstva in nadaljnje

poslabšanje strukture na račun proizvodnih delavcev, prevladovanje stališč posameznikov ali ožjih skupin itd., to so nekatere od napak, ki se postavljajo v naših osnovnih organizacijah. Prevelika avtoritativnost tovarniškega komiteja, stališča, ki niso bila zmeraj grajena na demokratičnih postopkih, sestav TK, način komuniciranja z osnovnimi organizacijami itd., to so slabosti tovarniškega komiteja. Iz vsega povedanega izhaja tudi idejna neenotnost. Gre za to, da bi se dokopali do enotnih pogledov pri političnih opredelitvah nasproti pojavom in procesom, zlasti znotraj gospodarske organizacije.

Sestanek osnovne organizacije

Komaj dobra tretjina članov je bila navzoča na sestanku osnovne organizacije Zveze komunistov, kjer sestavljajo članstvo delavci administrativnih dejavnosti. Dnevni red je nakazoval razpravo o političnih problemih ob poslovnem poročilu ter reorganizaciji ZK s formalne plati, kot jo prikazuje VII. plenum CK ZKJ. Kratek izvleček iz poslovnega poročila, priložen vabilu, naj bi prispeval k temeljitejši pripravi članov na razpravo. Sekretar osnovne organizacije je sestanek zaradi dopustov sklical po štirimesečnem odmoru in upal, da bo udeležba polnoštevilna.

V tisku zasledimo mnenja o zmanjšanju aktivnosti članstva v nekaterih organizacijah ZK, kar opravičujejo s tem, da se komunisti ne najdejo v novih pogojih delovanja. Morda se tudi dve tretjini ali vsaj polovica članov omenjene organizacije ne znajde v drugačnih razmerah delovanja kot nekdanj, pa zato nima kaj iskati na sestanku svoje organizacije.

Praksa kaže, da nam v preteklosti ni uspelo izoblikovati, še manj pa izvajati enotno politiko v reševanju problemov. Dinamika življenja narekuje spremembo formalnih in vsebinskih oblik delovanja. Formalne oblike naj se kažejo v pogostejšem sestajanju vseh komunistov Litostroja, v oblikah delovanja po aktivih, v tako imenovanih oddelkih itd. Vsebinskih sprememb pa ni mogoče zajeti v nekem receptu. Gre za delovanje komunistov na različnih nivojih družbenega življenja, zlasti v samoupravnem mehanizmu, pri čemer morajo delovati po enotnih stališčih in sklepih.

O spremembah oblik delovanja komunistov, o smernicah delovanja in načinu delovanja naj spregovori delovna konferenca, sklicana v začetku novembra.

V. Kovač

Med tistimi, ki so se udeležili sestanka, je bilo slišati ogorčenje na račun odsotnih in zahteve po sankcijah. Eden izmed članov je ob slabi udeležbi menil tole:

»Vsega je kriva organizacija. Člani zveze so prepuščeni sami sebi in svoji osebni pripravljenosti za aktivno delo.«

Nekdo je menil, da je član ZK kot posameznik izgubljen v novih oblikah delovanja in dogovarjanja, kot je na primer aktiv ali konferenca. Spet drugi je razumel bistvo reorganizacijskih procesov ZK v delovanju komunistov na tistem področju, kjer se počutijo najbolj »doma«.

Razmišljanja, mnenja in poglede so kljub ostrini in ogorčenju ostali v manjšini. Sklepov zaradi slabe udeležbe pa ni bilo mogoče sprejeti. Na vabilu za naslednji sestanek bo sekretar pripisal:

»Udeležba strogo obvezna.«
Kdo ve, če se bo še našel kdo, ki bo neopravičeno odsoten?

V. Kovač

MONTAŽA V HE SD-I

»Večer« iz Maribora je nedavno objavil vest z naslovom »Montaža nosilca turbine«. Na gradbišču strojnice hidroelektrarne Srednja Drava I v Zlatoličju so začeli pomembno novo fazo dela; skupina delavcev ljubljanskega Litostroja je spustila v turbinski jašek nosilec turbine. Ta montaža je zelo zahtevno delo, ker tehta turbina kar okrog 80 ton. To delo je hkrati pripravljalo delo za montažo turbine. HE SD-I bo imela dva agregata; drugi agregat bodo začeli montirati prihodnje leto.

ZA PRAZNIK REPUBLIKE
29. NOVEMBRA
ČESTITAJO VSEM DELOVNIM
TOVARIŠEM
SAMOUPRAVNI ORGANI,
UPRAVA PODJETJA,
POLITIČNO DRUŽBENE
ORGANIZACIJE
IN UREDNIŠTVO ČASOPISA

VELIKI OKTOBER LETA 1917

Petdeset let je minilo, odkar je ruskemu proletariatu pod vodstvom Lenina uspelo dobiti oblast v svoje roke. V tistem času, v času prve svetovne vojne, so se v Rusiji kazala največja nasprotja tedanjega časa. Izredno nezadovoljstvo množic zaradi fevdalnega in kapitalističnega izkoriščanja je prerasčalo v stavke in demonstracije. Rasle so boljševiške organizacije, Lenin pa je pozival na boj proti imperialistični vojni. S februarско vstajo leta 1917, do katere je prišlo po velikih stavkah in demonstracijah ter krvavih spopadih s policijo, se je okoristila buržoazija. Lenin je takrat pokazal, da je bil storjen le obračun s carizmom, proletariatu pa mora obračunati še z buržoazijo in prevzeti oblast v svoje roke. Jasno je bilo, da oblasti ne bo mogoče dobiti po mirni poti. Intenzivno delo za pridobivanje množic in njihovo politično vzgojo je bilo v ospredju priprav na revolucijo. Lenin je izdelal natančen načrt za akcijo. Kljub vojaškemu pritisku in izdaji je bil tedanji Petrograd po zaslugi Lenina zjutraj 25. oktobra v rokah ljudstva.

Drugi vseruski kongres sovjetov delavskih, vojaških in kmečkih odposlancev je še istega dne razglasil oblast sovjetov kot obliko ljudske oblasti in sprejel nato celo vrsto dekretov.

Oktobrska revolucija je potrdila resničnost marksističnega nauka o razrednem boju, o nujnosti osvoboditve delavskega razreda in vseh delovnih ljudi izpod kapitalističnega izkoriščanja ter o nujnosti ustvaritve diktature proletariata. V revoluciji se je pokazala moč ljudskih množic v revolucionarnem boju in ustvarjalnosti milijonov delavcev, vojakov in kmetov. Podpora oktobrske revoluciji je dal ves mednarodni proletariati, zlasti ob intervencijah štirinajstih kapitalističnih držav zoper mlado sovjetsko republiko.

Pomen oktobrske revolucije je v veliki moralni podpori boju delavskega razreda kapitalističnih kolonialnih dežel proti izkoriščanju. Oktobrska revolucija je pomenila začetek obdobja graditve novih socialističnih družbenih odnosov z delavskim razredom na čelu. Z njo se je začelo obdobje socialističnih revolucij, ki danes zajemajo že ves svet. Socializem prerašča v svetovni sistem.

PREDSEDNIK REPUBLIKE

Beograd, 7. oktobra 1967.

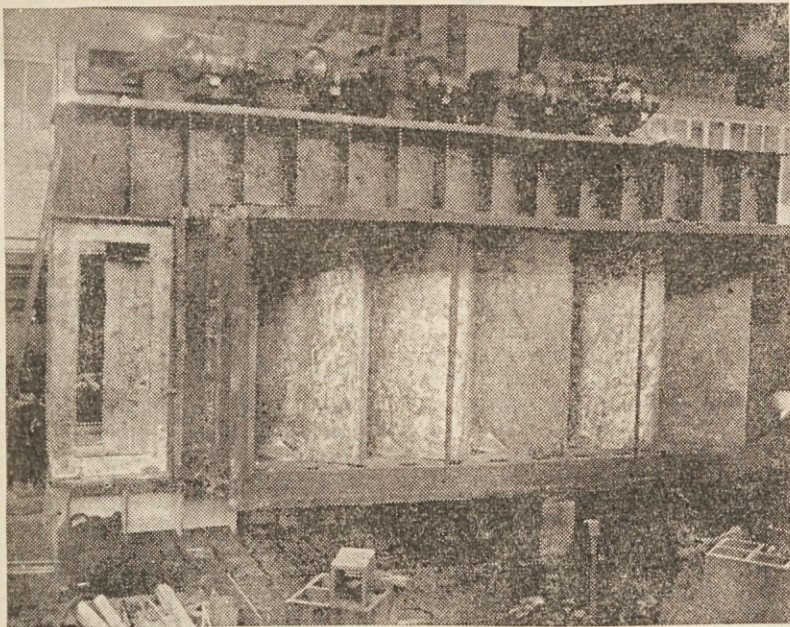
RADNOM KOLEKTIVU
TITOVİ ZAVODI "LITOSTROJ"

LJUBLJANA

Najljepše zahvaljujem na pozdravima

koje ste mi uputili sa proslave 20-godišnjice vašeg postojanja i rada i želim vam puno uspeha u vašem budućem stvaralačkom radu.

Zahvala maršala Tita

Zapiralna naprava za avtomatski regulator pretoka
za HE Srednja Drava I

odgovori na pereča vprašanja

0 osebnih prejemkih od januarja do septembra

Devet mesecev letošnjega leta je za nami. Če to izrazimo s številkami, lahko rečemo, da je za nami $\frac{3}{4}$ ali 75 % leta. To vrednost v odstotkih običajno uporabimo za orientacijo, ko ugotavljamo, kolikšni bi morali biti naši poslovni rezultati v minulih devetih

mesečih v primeru, če naše obveznosti enakomerno porazdelimo skozi vse leto.

Če tako kontroliramo le štiri najpomembnejše podatke letnega plana, so rezultati na koncu septembra naslednji:

skupna proizvodnja	59,34 %	79,12 %
blagovna proizvodnja	49,71 %	66,28 %
fakturirana realizacija	67,94 %	90,58 %
plačana realizacija	64,50 %	86,00 %
povprečje	60,37 %	80,49 %

V prvem stolpcu so navedeni doseženi rezultati v odstotkih od letnega plana, v drugem stolpcu pa izpolnitev devetmesečnih plan-skih obvez; povprečje pa je v obeh primerih izračunano tako, da so vsi štirje rezultati sešteti in deljeni s štiri.

Do konca leta so še trije mese-ci in nujno je, da te rezultate izboljšamo.

Kako pa je bilo z osebnimi prejemki?

V devetih mesecih smo izplačali za bruto osebne prejemke preko 3,970 milijard starih dinarjev, kar predstavlja 69,67 % od planiranih osebnih prejemkov za vse leto oziroma 92,89 % od planiranih za devet mesecev.

Tudi tokrat moramo primerjati 80,49 odstotkov izpolnjenih devetmesečnih obveznosti z 92,89 odstotki izplačanimi, za devet mesecev planiranimi osebnimi prejemki. Na osnovi take primerjave (92,89 : 80,49) prednjačijo osebni prejemki za 15,40 %.

Resda je takšna primerjava in sklepanje zelo poenostavljeno in

1967 — povprečje I—VI	84,85 %
julij	89,00 %
avgust	86,00 %
september	89,00 %
povprečje I—IX	85,90 %

Povprečje zadnjih treh mesecev (88 %) je dvignilo devetmesečno povprečje na 85,90 %.

1967 — januar—junij	2.639.696.550	110,53 %
julij	437.327.314	92,72 %
avgust	456.243.084	92,70 %
september	437.975.320	97,55 %
januar—september	3.971.232.268	104,49 %

V zadnjem stolpcu je navedeno odstotkovno razmerje med letošnjimi in lanskimi izplačili. Za zadnje tri mesece tako ugotovimo, da so skupna bruto osebna izplačila letos manjša kot lani v istih treh mesecih. Toda lanske mesece julij, avgust in september lahko označimo kot »debele« me-

sece, ko smo optimistično uvedli AODM, progresijo, itd., nismo pa ustrezno povečali poslovnih rezultatov. Skupno letošnje devetmesečno izplačilo pa je še vedno za 4,49 % večje od lanskega. Boljšo sliko bomo dobili, ko bomo ugotovili neto osebni prejemek na zaposlenega, saj se je število

zaposlenih zmanjšalo; povečala pa se je tudi neto vrednost nasproti bruto vrednosti.

Povprečni neto mesečni prejemki na zaposlenega so znašali v obravnavanem obdobju (v Sdin):

1967 — povprečje I—VI	88.032	121,92 %
julij	88.917	103,34 %
avgust	93.533	101,60 %
september	89.355	107,66 %
povprečje I—IX	88.888	115,21 %

V zadnjem stolpcu je navedeno odstotkovno razmerje letošnjih izplačil nasproti lanskim.

Poglejmo še, kako se je gibal število zaposlenih, pri čemer je

1967 — povprečje I—VI	3.219	92,36 %
julij	3.185	92,88 %
avgust	3.160	93,05 %
september	3.200	94,09 %
povprečje I—IX	3.206	92,66 %

V zadnjem stolpcu je navedeno odstotkovno razmerje med letos in lani zaposlenimi.

Pri dosedanjih mesečnih pregledih o osebnih prejemkih smo prikazovali tudi razmerje med

ta izraz uporabljen za tisto število zaposlenih, ki so navedeni na izplačilnih seznamih obravnavanih izplačil:

skupnim neto izplačilom nasproti vrednosti vsote EC-1 in EC-2, torej razmerje med skupnim neto izplačilom nasproti našim »osnovnim plačam«, ki izgleda za obravnavamo obdobje takole (v Sdin):

1967	Skupno neto izplačilo	Vrednost EC-1 in EC-2	%
januar—junij	1.700.126.907	1.507.560.274	112,77
julij	283.200.294	204.118.589	138,74
avgust	295.564.982	233.994.114	126,31
september	285.936.183	244.433.294	116,98
januar—september	2.564.828.366	2.190.106.901	117,10

In kam je šel ta denar? V spodnji zbirni tabeli so navedene vrste izplačil v čistih zneskih z ustrezno odstotkovno strukturo;

a v zadnjem stolpcu še odstotkovna struktura izplačil nad vsoto EC-1 in EC-2 za devet mesecev letošnjega leta:

	Sdin	%	%
EC-1	1.100.808.594	42,92	—
EC-2	1.089.308.367	42,47	—
Redni dopust	211.212.112	8,23	26,40
Preseg norm	190.735.116	7,44	23,83
Prazniki	68.052.324	2,65	8,50
Nadure (50 %)	64.694.666	2,52	8,08
Težavnost	63.761.037	2,48	7,97
Stalnost	61.238.410	2,39	7,65
VP-43 (progresija)	44.498.684	1,73	5,56
VP-42 (80 %)	40.505.839	1,58	5,06
Povračila	18.119.711	0,71	2,26
VP-42 (100 %)	14.306.559	0,56	1,80
Nočni dodatek	12.556.123	0,50	1,57
Izredni dopust	5.748.493	0,22	0,72
Avtokontrola	4.820.000	0,20	0,60
VP-44 in VP-45	— 425.537.669	— 16,60	—
	2.564.828.366	100,00	100,00

V. N.

Sklepi upravnega odbora

Na 14. redni seji dne 8. 9. 1967 je UOP pritrdil predlogu FRS, da se izplača za osebne dohodke za mesec avgust v mesecu septembru 450 milijonov bruto bruto. Istočasno je UOP sklenil, da uprava podjetja v ustrezni obliki posreduje kolektivu informacije o problematiki v zvezi z izplačili osebnih dohodkov za mesec avgust.

Na 15. redni seji dne 21. 9. 1967 pa je UOP obravnaval poročilo komisije za kontrolo pravilnika za stimulatívno nagrajevanje vod-

stvenega in režijskega osebja. Strinjal se je z ugotovitvijo komisije, da obstoječi pravilnik ne vsebuje ustreznih elementov za stimulatívno nagrajevanje in da je potrebno izdelati nov pravilnik.

Komisija je zbrala in pripravila načelno gradivo za izdelavo takega pravilnika, vendar v tako kratkem času ni mogla zagotoviti izdelave pravilnika, ki bo po postopkih za sprejetje samoupravnih aktov lahko predložen DSP do 1. 10. 1967 po sklepu 3. r. s. DSP z dne 2. 8. 1967.

UOP predlaga DSP, da pripravljeno gradivo komisije odstopi strokovni službi, ki naj do 20. 11. 1967 strokovno izdela nov pravilnik, upoštevajoč predloge komisije in plan za leto 1968, tako da bo vodstveni in režijski kader stimuliran po tem pravilniku s 1. 1. 1966; v tem obdobju pa sedanji pravilnik miruje.

Glede pravilnika za nagrajevanje kadra za izdelavo tehnične dokumentacije je UOP potrdil poročilo kontrolne komisije za pravilnik o nagrajevanju kadra za izdelavo tehnične dokumentacije ter predlagal DSP, da sprejme te sklepe:

— Potrdi se seznam delovnih mest, ki lahko nastopijo kot upravičenci po zadevnem pravilniku po predlogu kontrolne komisije s pripombo, da zahteva nagrajevanje vodstvenega kadra na področju izdelave tehnične dokumentacije in ravno tako na drugih področjih temeljito proučitev in koordinacijo ter da ne more biti ta kader nagrajevan po prejšnjih osnovah od 1. 10. 1967 dalje, dokler ne bodo sprejeta nova načela in novi kriteriji;

— Projektanti, konstrukterji, tehnologi in kalkulanti sestavljajo celoten krog pripravljanja in tehnološke obdelave tehnične dokumentacije. Nagrajevanje tehnologov predvideva pravilnik strogo v okvirih s predkalkulacijo določenih sredstev, ki se ne smejo v nobenem primeru prekoračiti in ki ni odvisna od števila operacij, ki služijo samo za interno porazdelitev.

Predlagajo tudi, da bi ta kader nagrajevali še vnaprej po tem pravilniku. TPD mora do 1. 1. 1968 izdelati predlog sistema delitve vsote, ki jo ta pravilnik odreja za posamezno naročilo glede na udeležbo posameznikov oddelkov oziroma posameznikov pri delu na tej dokumentaciji.

— Zadolži upravo podjetja, da do 1. 1. 1968 uredi novo izdajo pravilnika, kot to predlaga kontrolna komisija.

— Uprava podjetja in strokovne službe morajo poskrbeti, da se do izdaje novega besedila pravilnika o nagrajevanju kadra za izdelavo tehnične dokumentacije strogo upoštevajo zahteve in predlogi, ki jih navaja strokovna komisija.

Nepričakovana pošta

Osebno ga od sedanjih Litostrojcev ni nihče poznal. Le ne-

Zivahna ustvarjalnost
še odseva z lica 69-letnega
inženirja Antona Schönbacha

kateri starejši tovariši, ki so že odšli v pokoj in ki so se izučili ključničarstva in strugarstva še pred prvo svetovno vojno pri tvrdki Toennies v Ljubljani, so se ga medlo spominjali. To je razumljivo, saj je od leta 1914, ko je inž. Schönbach zapustil Ljubljano, pretekla več kot normalna dolžina delovnega življenja!

Poznali smo le njegovo ime, vedeli, da je nekaj let opravljal dolžnost tehničnega vodje pri tvrdki Toennies in da je v teh letih konstruiral peltonske turbine za Završnico. Če je še živ in kje živi, nismo vedeli.

Leta 1956 se nam je nepričakovano sam javil. Pisal nam je iz Lohmena v DR Nemčiji. Cestital nam je za naše turbine v HE JABLANICI, o katerih je čital v zahodnonemškem časopisu »Der Bauningenieur«... Pravilno je domneval, da je veliki Litostroj strokovni potomec malega podjetja, ki ga je vodil v letih 1912 do 1914.

Desetletno dopisovanje

Potem smo z njim izmenjali precej pisem.

Sporočili smo mu, da njegova ZAVRSNICA še vedno obratuje. Pošljali smo mu prospekte in

brošure in ga tako obveščali o uspehih našega podjetja.

Iz njegovih pisem smo zvedeli za marsikatero podrobnost iz zgodovine naše turbinske proizvodnje. Med drugim tudi, da je prav on poklical v Ljubljano Schneiterja, ki je pod njegovim vodstvom napravil prve samostojnejše korake v konstruiranju vodnih turbin in se tako osposobil, da je leta 1914 po odpoklicu inž. Schönbacha v vojsko prevzel njegovo delovno mesto in končno leta 1922 v Skofji Loki osnoval podjetje, ki je bilo neposredni predhodnik litostrojske turbinske proizvodnje.

Spominu velikega konstrukterja

Leta 1965 smo v aprilski številki našega lista ob proslavi 50. obletnice obratovanja HE ZAVRSNICE zapisali: »Pred domačim izdelkom — klobuk z glave«...

Odkrijmo se še enkrat! To pot počastimo spomin inženirja Antona Schönbacha, našega strokovnega predhodnika in pomembnega člana v verigi naše turbinske tradicije.

Odkrijmo se spominu moža, čigar bogato strokovno znanje je zasnovalo završniške turbine in katerega globoko zaupanje v sposobnost naših ljudi je že pred dobrega pol stoletja odločno pripomoglo, da je slovenski kovinar lahko dokazal, kaj zmore...

Ko se nam je inž. Schönbach javil, mu je potekalo že 74. leto življenja. Iz pisem tega ni bilo čuti, saj so dokazovala izredno svežino duha ob izrednem spominu na podrobnosti iz let, ki jih je preživel v Ljubljani.

V tej starosti je še pisal članke v strokovno revijo »Energietechnik« o energetskega izkoriščanja reke Elbe in z njimi močno razgibal strokovno javnost. Ponatise svojih člankov nam je redno pošiljal.

83 let star še piše v reviji »Energie« in predlaga dodatno pridobivanje energije iz visokih voda v nizkotlačnih hidroelek-

trarnah, vrača se k teoretskim vprašanjem regulacije HE ZAVRSNICE in nam v tej visoki starosti celo ponuja sodelovanje pri projektiranju za HE DJERDAP.

Plodna ljubljanska leta

Leta 1912 tvrdka Toennies v Ljubljani ni bila v posebno rožnatem položaju. Kar trije kupci turbin so jo tožili zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti. Takrat 30-letni Schönbach je ponudil tvrdki svojo pomoč s predlogom, naj mu poveri vodstvo podjetja. Predlog so bratje Toennies sprejeli in tako je inž. Schönbach prišel tega leta v Ljubljano.

S sabo je prinesel bogate izkušnje, ki si jih je pridobil pri tvrdki Rüschi v Dornbirnu s sodelovanjem pri konstruiranju turbin za HE ANDELSBUCH (11000 KS), HE SARCA na južnem Tirolskem (7000 KS) in HE FELDKEIRCH v Vorarlbergu (3000 KS) in ki si jih je poglubil s službovanjem pri tvrdki Andritz v Gradcu.

Z montaže na HE Rami

Precej časa je minilo, kar smo pisali o poteku montaže v HE RAMI; prav zato ni narobe, če napišemo še nekaj vrstic, saj se je medtem že marsikaj spremenilo.

V drugi polovici avgusta je bila dokončana montaža prve turbine in do tedaj montirana vsa oprema v Rami — 450 ton! Seveda, »po starem običaju« se mora tak dogodek tudi primerno praznovati. Naši fantje pravijo, »če se dobro ne maže, se dobro ne vrta.«

Pol kilometra pod hribom je vse živo, čeprav potnik, ki potuje tod mimo, od zunaj ne vidi drugega kot razmeroma majhno razsvetljeno odprtino — to je vhod v centralo, ki se začne na na-

sprotni strani ceste, imenovane Marina Pečina. Brž ko prestopite prag te odprtine, pa vse zaživi. Gradbeni delavci hitijo dokončavati gradbena dela, drugi postavljajo napravo za razvod kablov, tretji opravljajo montažo generatorjev in prav prve dni septembra so proslavili tudi začetek montaže vertikalnega dela tlačnih cevodov, ki jih montira Metalna. Ritem dela poteka monoton naprej, če ne upoštevamo pnevmatskih kladiv, ki dajejo zadnje oblike notranjosti centrale, in pokanja min, ki zdaj pa zdaj pretirgajo mirni potek montažnih del.

V drugi polovici meseca septembra so naši monterji začeli montirati drugo turbino. V času

med prvo in drugo turbino pa so dokončali hladilni sistem turbine, generatorjev in transformatorjev.

Prostega časa skoraj ni. Sicer pa, če fantje niso zaposleni, se nimajo kam podati, saj je kraj zelo utesnjen med hribi in oddaljen od večjih krajev, kjer bi morda našli kaj zabave. Posebno v jesenskem času postane tu še bolj pusto, ker močno pada nivo Jablaniškega jezera. Prav tu v Gračacu popolnoma izgine jezero in se pokaže samo še stara struga reke Rame. Kjer je bilo še pred kratkim polno jezero, ki je nudilo mnogo užitkov — saj je bila voda toplejša od morja, je sedaj pred nami opustošena dolina. Za seboj pušča blato in dostop k stari strugi reke je strm. Vendar ne smemo podcenjevati kraja, saj je naravno okolje zelo lepo; razen naravnih lepot pa imamo tudi tri »hotele«, kakor so jih krstili monterji (vse so odprli v času montaže), in sicer hotel »Juke-box«, »Hotel Marica« in »Hotel Zora«. Tu lahko dobite nekaj vrst pijač in tu prebijejo monterji marsikatero urico. Ta ali oni postane včasih celo malce sentimentalni. Da pa ne bi bilo tako pusto, je prav v zadnjem času tu precej vojske in osebja, ki se pripravlja za snemanje do slej baje najdražjega filma pri nas, kjer bo sodelovalo veliko znanih filmskih igralcev, med njimi tudi Kirck Douglas. Film bo prikazal veliko bitko na Neretvi. Prav tod okoli so bili med drugo svetovno vojno hudi boji, ko so se prebijale brigade iz obroča okupatorjev med četrto ofenzivo. Tu v Gračacu je bil tudi maršal Tito, ki je od tod dal ukaz, da se

Kanjon Rame pri vhodu v strojnico

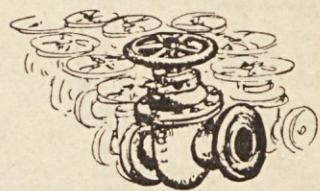
FIAT — LITOSTROJ

O kooperaciji med podjetjema Fiat iz Torina in Litostrojem v proizvodnji težkih motorjev je zadnje čase jugoslovansko časopisje kar precej pisalo. Naj naštejemo le nekaj časopisov, ki so posvetili precej pozornosti temu pomembnemu gospodarskemu dogovoru: Politika in Ekonomska politika iz Beograda, Borba iz Beograda, Rad iz Beograda, Oslobođenje iz Sarajeva, Privredni vjesnik iz Zagreba, Delo, Gospodarski vestnik, Ljubljanski dnevnik in še nekaj drugih časopisov, ki se ukvarjajo z gospodarsko problematiko.

poruši most čez Neretvo pri Jablanici, s čimer so prevarili okupatorje, vtem ko so se vse brigade: Dalmatinska, 10. Hercegovska, Crnogorska i. dr. s 4000 ranjenimi prebijale proti jugu — Črni gori.

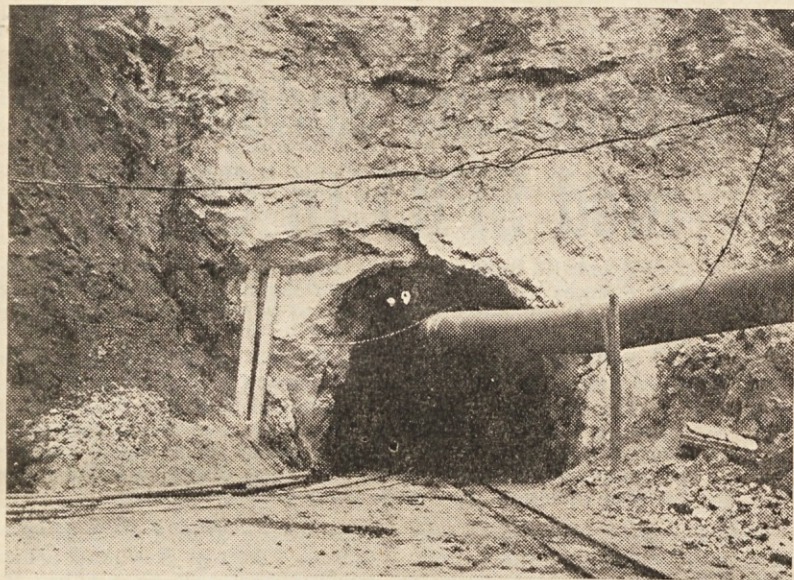
Film, ki bo posnet po resničnih dogodkih največje bitke, ki so jo vodili naši partizani v drugi svetovni vojni, bo dokončan do leta 1968, ko bodo proslavljali 25. obletnico omenjenih bojev. In prav takrat se bo zavrtela tudi HE RAMA. Tako bomo hkrati s proslavo žalostnih dogodkov pred 25 leti slavili novo delovno zmago, ko se bodo zavrtle turbine v novi centrali, da bi dale naši domovini nove tisoče kilovatov električne energije.

Inž. Silvan Stokelj

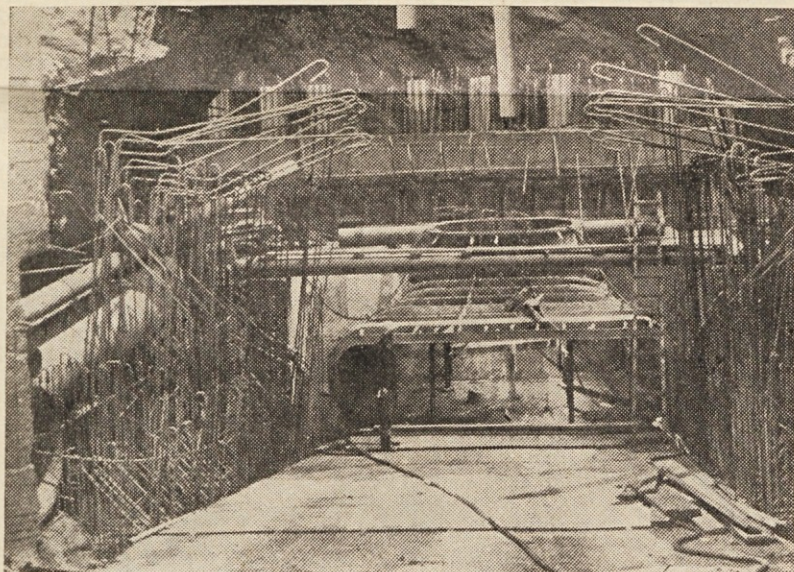

RAZSTAVA IBM

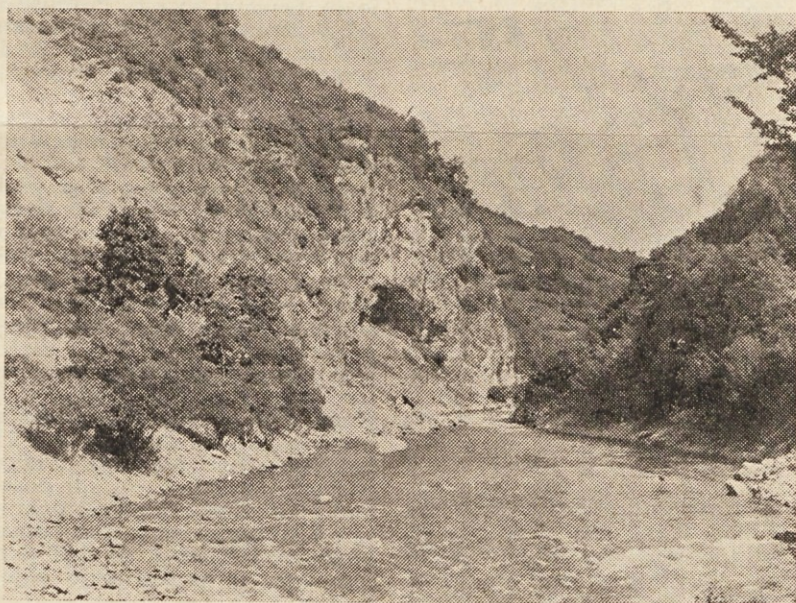
V mesecu oktobru je bila v okviru razstave elektronike v Ljubljani tiskovna konferenca znane ameriške firme IBM, ki jo v Jugoslaviji zastopa ljubljansko podjetje Intertrade. Predstavniki firme IBM so med drugim povedali, da so prodali že precej svojih izdelkov v Jugoslavijo, med drugim v ljubljansko tovarno Rog, Skopskemu seizmološkemu inštitutu, tovarni Crvena zastava itd. Ker imamo tudi v Litostroju že dalj časa stroje IBM, je bilo tudi za predstavnike našega podjetja zanimivo slišati nekaj novosti te priznane tvrdke ter videti na razstavi izpopolnjen in sodoben stroj za obdelavo podatkov IBM-360, ki je zadnji dosežek tehnike na tem področju.

Prvi začetki vrtanja

Montiranje spodnjega dela sesalne cevi

V tej ožini bo postavljen 100 m visok jez

inženirja Antona Schönbacha

Prvo, kar so mu poverili v Ljubljani, je bila konstrukcija turbinske naprave za tovarno usnja Karel Polak v Trzinu. Za to napravo je inž. Schönbach konstruiral prvi na slovenskih tleh izdelani regulator vrtilne hitrosti. Izvedbo je zaščitil s patentom. Kasneje je na polju regulacijske tehnike prijavil še patent, ki je zadeval hitro zapiranje turbine.

Takrat se je svetovno znana turbinska tvrdka Voith iz St. Pöltna že 7 let potegovala za pridobitev naročila peltonskih turbin za HE ZAVRŠNICO. Ko je končno dozorelo naročilo turbin za to prvo slovensko javno elektrarno, se energični Schönbach ni mogel sprijazniti z okoliščino, da bi mu Voith tako rekoč pred nosom postavil turbine za takratni čas pomembne moči. Svetoval je svojim šefom bratom Toennies, da se v primerjavi s Voithom odrežejo občutka manjvrednosti in se spuste v borbo za pridobitev naročila. Nasvetu so sledili in uspeli. Naročilo je bilo poverjeno tvrdki Toennies ob poudarjanju

zaupanja v osebnost inž. Schönbacha.

Ko so bile turbine že skoraj gotove, je izbruhnila prva svetovna vojna. Inž. Schönbach je moral na fronto. Leta 1916 je kot topniški inženir v luki Kotor dobil poseben dopust, da je lahko prisostvoval prevzemanju in preizkušanju strojev v HE ZAVRŠNICI. Ta prevzem je tudi službeno potrdil, da konstruktor inž. Schönbach ni razočaral niti svojih šefov niti Kranjskih deželnih elektrarn kot kupca.

Schönbach in Litostroj

Letos poleti nam je hčerka inž. Schönbacha javila, da je 4. julija 1967 v 86. letu smrt prekinila njegovo delovno življenje.

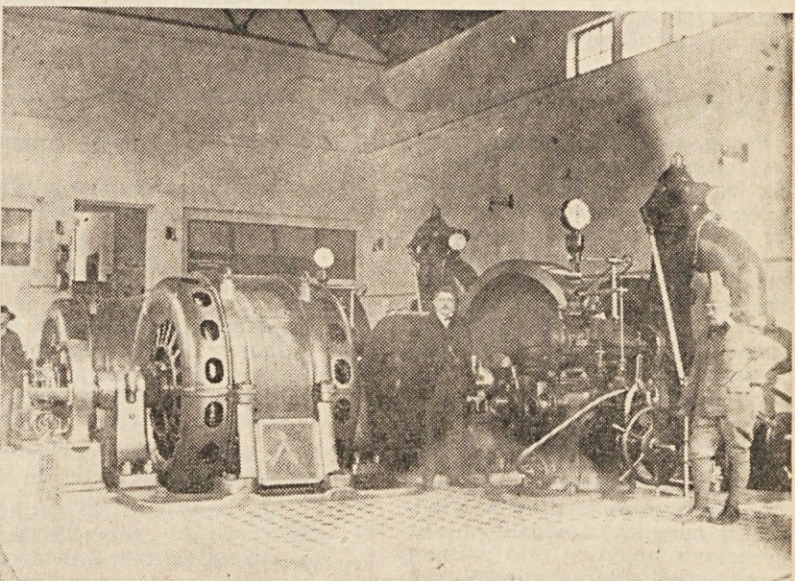
Ob tem sporočilu Litostrojci nismo mogli ostati neprizadeti. Čeprav ga nismo poznali, smo mu dolžni zahvalo, tako kot smo hvaležni vsakomur, ki je kdaj koli v naši preteklosti in kakor koli utrjeval temelje naše industrijske tradicije, na katerih je lahko

zrasel naš veliki Litostroj. V dveh in pol letih, kolikor jih je preživel v Ljubljani, si je samo s turbinami za HE ZAVRŠNICO ustvaril nedeljeno priznanje. Moč 1.500 KS, kolikor jo razvijajo te turbine, nas danes sicer ne ogreje več, toda za čas pred 50 leti je bila to zavidanja vredna številka, ki so se je upale lotiti le vodilne turbinske tvrdke. Kako prodoren je bil takrat uspeh inž. Schönbacha in kako visoka je kvaliteta teh strojev, najbolje potrjuje okoliščina, da njegove turbine v Završnici še vedno obratujejo. Če dodamo k temu še konstrukcijo prvega domačega regulatorja in prevzem dolžnosti tehničnega voje podjetja Toennies v zelo kritičnih dneh, potem smo inž. Schönbachu dolžni tudi veliko spoštovanje.

Dokler bo obratovala Završnica, tako dolgo brnenje njenih turbin ne bo samo dokazovalo naše dolgoletne industrijske tradicije in visoke kvalitete izdelkov naših rok, temveč bo tudi slavilo inž. Schönbacha, ki jim je vdihnil živ-

ljenje. In če bo sprejet naš predlog, da bi Završnica po zaustavitvi ostala kot muzej taka, kot je,

potem bo z njo ostal v naših krajih inž. Schönbachu tudi trajen spomenik.

Sliko, ki prikazuje turbine v HE Završnici, smo poslali inž. Schönbachu in ga z njo zelo razveselili. V avstrijskem oficirju na desni je spoznal sebe, ko je leta 1916 prišel na prevzemanje strojne opreme v hidroelektrarno.

Inž. Janez Stražičar

Vtisi s specializacije

(Nadaljevanje)

Originalni nemški naziv šole je: Rhein-Westfälische Technische Hochschule — Aachen.

Leta 1865 je bil svečano postavljen temeljni kamen TVŠ v Aachenu, svečana otvoritev glavne stavbe pa je bila 10. 10. 1870.

Prva svetovna vojna je močno ohromila delo na šoli, ki si je do dobra opomogla šele v letih 1925 do 1932, ko so bile zgrajene stavbe nekaterih novih inštitutov. Nacionalsocialistična vladavina je kasneje zopet ohromila delo šole. Leta 1939 je bila šola zaradi bližine meje z Nizozemsko in Belgijo zaprta. V letih druge svetovne vojne pa so pretežni del instrumentov in opreme iz inštitutov prenesli v nove industrijske obrate, a jeseni leta 1944 so morali mesto zapustiti vsi prebivalci. Uprava šole se je preselila v Dillenburch.

Po letu 1945 se je pričela obnova pod vodstvom rektorja dr. ing. Röntgena; vračali so se profesorji, dobili pa so nazaj tudi nekatere aparature. Predavanja so se začela v precej hudih razmerah.

V zadnjem desetletju je bilo vloženih ogromno sredstev za opremo in nove inštitute pri TVŠ Aachen. Na sl. 2, ki prikazuje v merilu tlorisno razmestitev objektov TVŠ, je vidno, kako se v zadnjih letih širi področje šole. Zanimiva je tudi nova velika »Mensa Academica«, kjer se študentje razmeroma poceni in dobro hranijo, v spodnjih prostorih pa prirejajo zabave in družabne prireditve. Tudi pri nabavi učnih pripomočkov imajo študentje v

svoji doktorski disertaciji. Inštitut sodeluje tudi s podjetjem »Magnohrom« iz Kraljeva v zadevah kontrole kvalitete ognjevarnih opek.

Na inštitutu je zaposlenih 120 ljudi, ki se ukvarjajo z znanstveno-raziskovalnim delom. Posamezni laboratoriji so odlično opremljeni z najmodernejšimi napravami. Na inštitutu so tile oddelki:

- za ognjevarni material,
- za fino keramiko,
- za steklo,
- za cement in veziva.

Čeprav se na inštitutu v glavnem ukvarjajo z znanstveno raziskovalnimi deli, ne zanemarjajo tudi osnovne naloge: vzgoje študentov in mladih znanstvenikov, ki na inštitutu pripravljajo svoja doktorska dela.

Študentom so namenjeni praktiki, kjer obdelajo več ali manj samostojno najmanj 14 vaj. Asistentov je dovolj, tako da so vse vaje skoraj individualno vodene.

Zanimivi so seminarji 2- ali 3-krat na teden. Seminarji tako imenovanih literarnih pregledov so tako organizirani, da asistent ali profesor uvede študenta s kratkim nagovorom in opisom teme, potem pa študent v enournem predavanju obdelata temo ali poda pregled literature in povzetke z ožjega področja. Po predavanju se razvije diskusija, ki traja najmanj eno uro. V diskusijo je aktivno vključen tudi profesor ali asistent, ki odgovarja tudi na vprašanja, na katera so naleteli študentje pri svojem praktičnem delu.

vin za cement, cementov in betona. Podrobno raziskujejo tudi dodatke klinkerju ali razne sestavinske kombinacije cementov ter ugotavljajo njihov vpliv in obstojnost in trdnost betona. Zlasti v zadnjem času posvečajo precej pozornosti vplivu in načinu ugotavljanja por ali poroznosti v surovinah in betonu.

Z drobilnimi preizkusi in ugotavljanjem mlevnosti se ne ukvarjajo podrobneje. Laboratorijski porcelanski in kovinski bobnasti mlini jim služijo le za drobljenje ali mletje različnih materialov, potem pa iz zmletkov izločajo zahtevane frakcije zrn.

Precej se ukvarjajo tudi z metodami za ugotavljanje zrnatosti in specifičnih površin, pri čemer uporabljajo razen navadnih standardnih sit in Blaine aparata še permometre, mikroskopsko napravo za ugotavljanje zrnatosti, ameriški aparat Coulter-Counter, plinsko adsorpcijsko metodo itd.

Prisostvoval sem preizkusom ognjevarnih opek za obloge rotacijskih peči. Opeke preizkušajo v posebnih modernih pečeh, ki so opremljene z napravami za hitro menjanje temperature in atmosfere (oksidativna, reduktivna ali pa nevtralna).

Vodja oddelka za cement dr. Ludwig mi je prek poznanstev omogočil obisk cementarne »ENCI« na Nizozemskem.

CEMETARNA »ENCI« (EERSTE NEDERLANDSE CEMENT INDUSTRIE — MAASTRICHT)

V Maastricht sva šla skupaj z inž. Janačkovičem, peljal pa naju je v osebnem avtomobilu uslužbenec Inštituta za kamenine v Aachenu.

Nizozemska je kraljevina, ki meji na Zahodno Nemčijo, Belgijo in Severno morje. Precejšnji del države leži niže od morske gladine ali v višini morja. Pred poplavamami so zaščiteni z močnimi nasipi.

Podnebje je oceansko, saj je povprečna januarska temperatura 3°C, julijska pa 18°C.

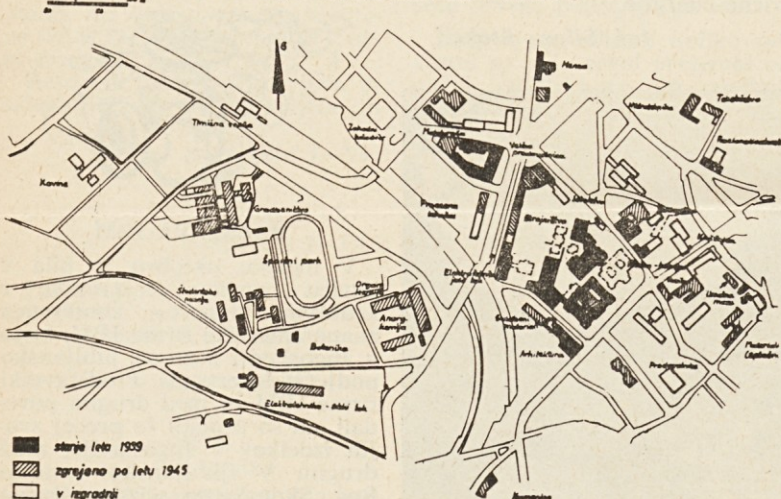
Močno izkoriščajo rečne poti Rena, Maasa in Schelde ter množično goštevne kanale. Glavno mesto je Amsterdam z 872.000 prebivalci. Industrija je močno razvita, glede električne energije pa so vezani skoraj izključno na termoelektrarne.

V pokrajini Limburg, skozi katero smo se peljali iz Aachena v Maastricht, so bogata nahajališča premoga, kjer dobe letno nad 11 milijonov ton premoga. Stolpi nad izvoznimi jaški so kar posejani po razmeroma ploski pokrajini. Kasneje so mi v pogovoru v cementarni omenili, da tudi tem rudnikom že primanjkuje odjemalcev.

Za Nizozemsko sva potrebovala vstopno vizo. Pri tem sem naletel na nekoliko birokratski odnos na nizozemskem konzulatu, ker na jugoslovanski vizi nisem imel vpisano »vazi za sve zemlje« in mi zato niso hoteli izstaviti njihove vstopne vize. Ko so mi na našem konzulatu v Mehlemu pripisali zahtevano pripombo, sem dobil tudi nizozemsko vizo.

(Nadaljevanje sledi)

Sl. 2. Objekti Tehniške visoke šole v Aachen-u

Objekti Tehniške visoke šole v Aachenu.

določenih knjigarnah znaten popust.

Število študentov je v stalnem porastu. Leta 1961 je na TVŠ — Aachen študiralo desetkrat več študentov kot pred vojno. Danes je po številu študentov TVŠ — Aachen prva v Zvezni republiki Nemčiji. Med drugimi študira tam tudi nad 1800 študentov iz raznih držav Evrope, Azije, Afrike in Amerike.

Uslug inštitutov se v veliki meri poslužujejo industrijska podjetja, razen tega pa inštituti tudi redno organizirajo predavanja in posvete s strokovnjaki iz industrije.

INSTITUT ZA PREDELAVO KAMENIN

Potem ko sem uspešno prestopil vse formalnosti v zvezi s specializacijo, sem z vlakom odpotoval v Aachen, kjer je bil moj prvi cilj Inštitut za predelavo kamenin (Institut für Gesteinshüttenkunde Rhein-Westfälische Tech. Hochschule), ki ga vodi direktor prof. dr. Hans-Ernst Schvieter. Inštitut spada v sklop TVŠ, lokacija pa je vidna na sl. 2.

Na inštitutu sem bil zelo prijazen sprejet in istočasno presečen, saj sem naletel kar na tri Jugoslovane. Prof. dr. Ludvik Žagar, ki je diplomiral na ljubljanski fakulteti za kemijo, je predstojnik oddelka za pridobivanje in predelavo stekla in zelo priznan strokovnjak. Docent beograjske univerze inž. Toma Janačković je imel ob mojem prihodu že dva meseca specializacije za seboj, Ljubljancanka inž. Amalija Osterc pa je ravno zaključila delo na

Na inštitutu ima diplomant fakultete, ki želi delati doktorat, na voljo posamezne teme za disertacijo. Pretežno so to teme, ki so zanimive za industrijo, ali pa so sestavljene v sporazumu s profsorskim zborom in predstavniki industrije. Čim je kandidatu tema potrjena, preide v nekakšno začasno delovno razmerje na inštitutu ter prejema mesečno 500 do 600 DM. Kandidat navadno obdelata temo v dveh ali treh letih.

Za mene je bil najbolj zanimiv oddelek za cement, ki ga vodi dr. Ludwig. V oddelku se ukvarja z vsestranskimi preiskavami suro-

POŠKODBE V OKTOBRU

V mesecu oktobru je bilo v našem podjetju 39 poškodb: 10 v MO, 5 v PK, 20 v FI, 1 v VET in 3 v sektorjih.

Zaradi poškodb smo v oktobru izgubili 550 delovnih dni: v MO 116, v PK 53, v FI 259, v VET 45 in sektorjih 77 delovnih dni.

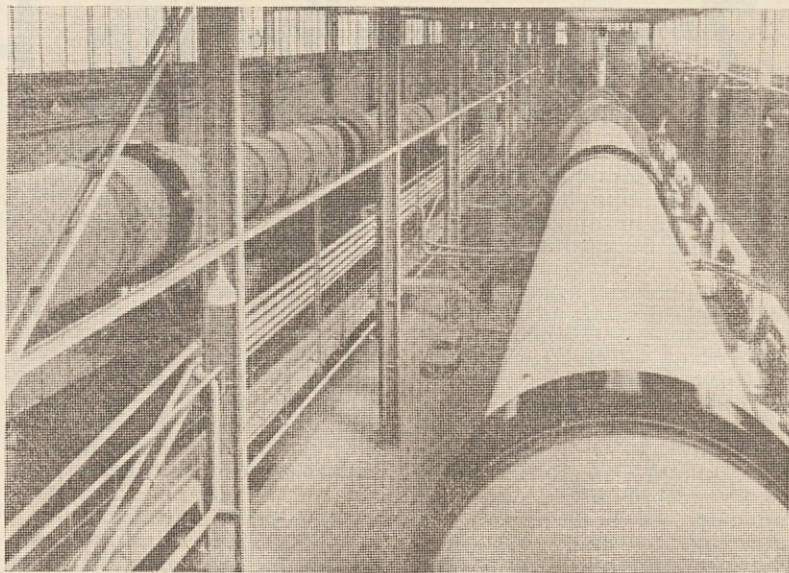
Bolniškega izostanka zaradi poškodb na očeh je bilo v oktobru 34 delovnih dni, zaradi poškodb na glavi tudi 34 delovni dni, prstov na roki 211 delovnih dni, ostali deli roke 102 delovna dneva, zaradi poškodb na nogi 113 delovnih dni in poškodb na telesu 56 delovnih dni.

Največ je bilo poškodb v torek 10, v sredo in četrtek po 7, ponedeljek, petek in sobota pa po 5 poškodb.

Po kvalifikacijski strukturi je bilo poškodovancev: kvalificiranih 20, nekvalificiranih 12, visoko kvalificiranih 5 in polkvalificiranih 2 delavca.

V mesecu oktobru je bilo 8 poškodb manj kot v septembru 1967 in 6 manj kot v istem mesecu lani.

Služba varstva pri delu

Pogled na rotacijske peči v cementarni »ENCI«

Gospodarsko sodelovanje med SFRJ in ČSSR

V zadnjih letih smo bili v našem podjetju priče večkratnih obiskov raznih strokovnih delegacij iz ČSSR, ki so se zanimale v glavnem za naš razvoj in možnosti sodelovanja med našimi in češkimi podjetji.

Tudi na področju turizma je naše podjetje že ustvarilo prve stike pri sodelovanju z nekaterimi podjetji v ČSSR.

Ker bo verjetno tudi v bodočnosti prihajalo do pogostih stikov s predstavniki gospodarskih in turističnih organizacij iz ČSSR, bo prav gotovo koristno, če v našem časopisu prikažemo razvoj sodelovanja med ČSSR in SFRJ s posebnim upoštevanjem naše gospodarske reforme.

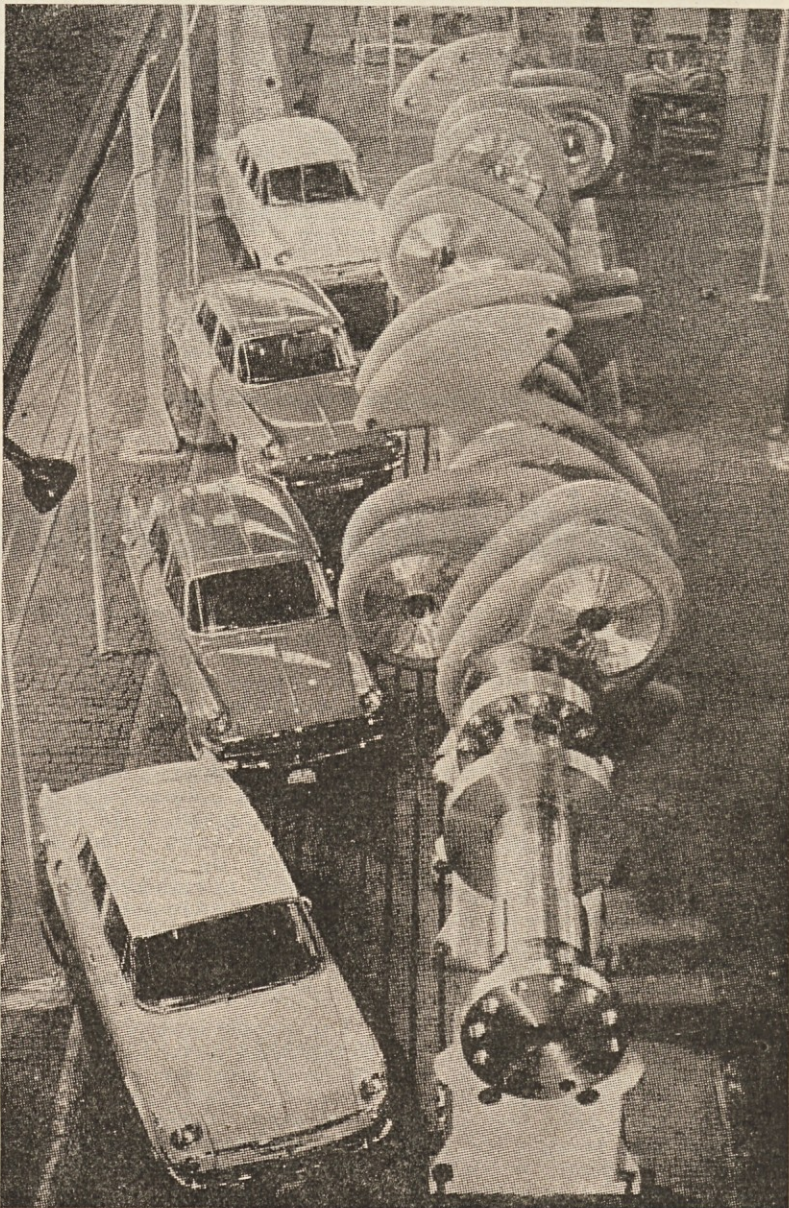
Pred časom je redakcija Gospodarskega vestnika iz Prage objavila razgovor svojega urednika s češkoslovaškimi in jugoslovanskimi strokovnjaki o sedanjih platih in perspektivah češkoslovaško-jugoslovanske zunanje trgovine.

Z jugoslovanske strani so v razgovoru sodelovali: Svetozar Rakić, trgovinski ataše ambasade SFRJ v Pragi in inž. Živan Belić, direktor Trgovinsko-industrijskega centra jugoslovanskih gospodarskih organizacij v Pragi. S če-

škoslovaške strani pa: Karel Skoplil in Vladimir Šmejkal, uslužbenca ministrstva za zunanjo trgovino, in Vitjeslav Kubelka, predstavnik državne planske komisije.

Svetozar Rakić je dejal, da od leta 1956 obseg sodelovanja nenehno narašča. Posebno zaznaven prirastek opazimo v zadnjih štirih letih. Še leta 1962 je obojestranski promet znašal samo 70 milijonov dolarjev, sedaj pa do-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Zalomljena os — izdelek za jugoslovanske ladjedelnice. Njena velikost v primerjavi z avtomobili Škoda 1000 MB.

Gospodarsko sodelovanje med SFRJ in ČSSR

(Nadaljevanje s 4. strani)

sega okoli 220 milijonov. Videti je, da letošnji tempo ne bo tako izrazit kot, denimo, v preteklih treh ali štirih letih. Za to je sicer več vzrokov, toda kljub temu lahko z optimizmom računamo z nadaljnjim, četudi počasnejšim naraščanjem trgovskega prometa v naslednjih letih.

Inž. Zivan Belić je pripomnil, da je omembe vredno, da se je v trgovinski izmenjavi med Jugoslavijo in socialističnimi državami Češkoslovaška povzpela na drugo mesto in da v celotnem jugoslovanskem zunanjetrgovinskem prometu zavzema peto mesto. V sporazumu o dolgoročni trgovinski izmenjavi v letih 1966—1970 predpostavljajo, da bo vrednost obojestranskih naročil presegla milijardo dolarjev. Z drugimi besedami — povprečni dvig prometa mora biti torej večji kot 10 odstotkov. Po besedah Skoupila se je do leta 1965 plačilna bilanca med ČSSR in SFRJ ugodno razvijala — bila je bolj ali manj izenačena. Poseben preobrat je nastopil šele leta 1965, ko se je obseg jugoslovanskih nakupov v ČSSR začel zmanjševati, uvozi iz Jugoslavije pa so še vedno naraščali. Da bi si o tem ustvarili boljše predstavo, si oglejmo tole primerjavo:

Skupni promet	1964	1965	1966	1967
(v milijonih dolarjev)	139	169	190	222
češkoslovaški izvoz	79	70	87	117
češkoslovaški uvoz	60	99	103	105
od tega usluge	15	27	31	25
saldo	+18	-12	-17	-12

(Opomba: vsote za leto 1967 so le domnevne.)

Podatki kažejo, da so se češkoslovaški nakupi kljub pasivnemu saldu v plačilni bilanci večali. Pričakovali smo izrazitejšo izboljšanje prodaje naših strojev in naprav na jugoslovanskem tržišču. S tem v zvezi je treba podčrtati, da so ta prizadevanja vedno nalletela na težave in probleme, tako da se pogoji za kupovanje češkega asortimana strojev v Jugoslaviji precej komplicirajo. Prav stroji in razne naprave pa so še vedno glavno češkoslovaško plačilno sredstvo. Omeniti je treba, da je položaj podoben tudi pri nekaterih drugih objektih, za katere je bilo na jugoslovanskem tržišču zanimanje in ki so v preteklem obdobju predstavljali pomemben del jugoslovanskih nakupov v Češkoslovaški. Asortiman teh proizvodov je precej širok in raznovrsten. Obsega valjani material, kemične proizvode, pa tudi blago za široko potrošnjo, tekstil, hladilnike. Dogaja pa se tudi, da jugoslovanski interesi želijo naročila na kredit. Pripeti se celo, da jugoslovanski uvozniki ne dobijo uvoznega dovoljenja za blago, odobreno po kontingentnih listah in da se podpisane pogodbe razveljavijo. Tako pridemo v paradoksen položaj; na eni strani obstajajo jugoslovanske aktivne v ČSSR, na drugi pa jugoslovanska podjetja od Čehov zahtevajo kredite. Prav gotovo tudi to negativno vpliva na razvoj salda na klirinskem računu.

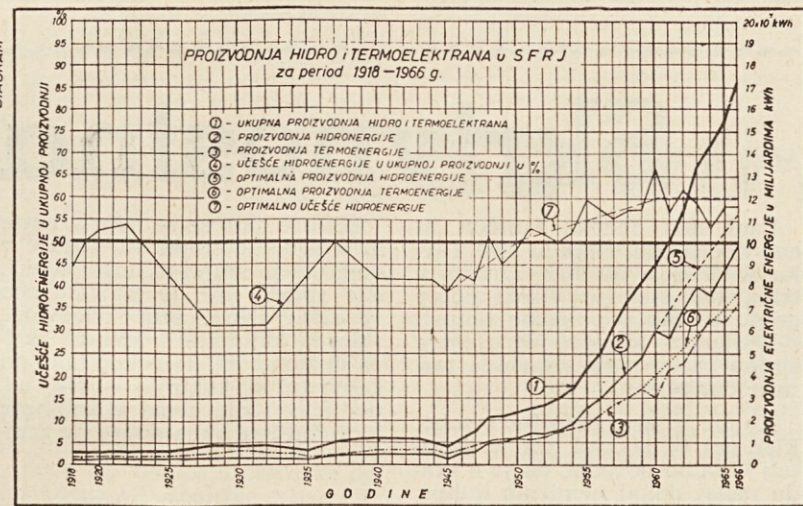
Svetozar Rakić je dejal, da spremlja reformna prizadevanja v jugoslovanski ekonomiki vrsta kvalitativnih sprememb na vseh področjih narodnega gospodarstva in v celotnem dosedanjem sistemu upravljanja in načrtovanja. Do izrazitih intervencij je prišlo v glavnem na področju investiranja. Novi gospodarski sistem zahteva, da jugoslovanska podjetja postanejo nosilci gospodarske aktivnosti in da v svojih programih in planih odločajo povsem samostojno po lastnih načelih, pa tudi sredstvih, s katerimi razpolagajo. Ta novi element v današnjem jugoslovanskem ekonomskem sistemu se kaže tudi na zunanjetrgovinskem področju in v notranjih gospodarskih odnosih. Razen nove investicijske politike pa obstajajo še drugi vzroki, ki izvirajo iz hitrega predhodnega gospodarskega razvoja socialističnih dežel in iz ekviva-

lentnih sprememb v njihovih ekonomskih strukturah.

Če imajo danes socialistične države težave pri plasiranju strojev na svojih tržiščih, to ni vedno le krivda prodajalca — kar se vse prevečkrat sliši. Vzroki so neprimerno globlji. Polet industrializacije, ki je tako značilen za povojni razvoj socialističnih držav, se je še najbolj izkazal v razvoju predelovalne industrije, ki omogoča boljše izrabljanje surovin. Tak razvoj kajpak ni ostal brez neugodnih posledic za tehnično raven proizvodnje in predelovalne industrije. Industrijsko razvite dežele, med njimi tudi Češkoslovaška, so svoje stroje in naprave vedno relativno lahko prodajale na socialističnem tržišču. Industrijsko razvitejša dežela so nalletele na konkurenčni pritisk razvijajočih se držav. Kasneje pa je prva skupina držav začela izgubljati vrhunsko raven tam, kjer je poprej dominirala. Druga skupina držav, ki je začela razvijati veje predelovalne industrije, pa včasih še ne dosega vrhunskih parametrov.

Skupine strokovnjakov iz obeh dežel so se sestale na številnih sestankih in prenekateri ugodni rezultati so se že pokazali na področju obdelovalnih, tekstilnih in poljedelskih strojev, pa tudi v

elektroniki, kemiji in prometu. Dosedanje izkušnje in rezultati potrjujejo razvoj proizvodnega in komercialnega sodelovanja tudi v drugih pomembnih vejah industrije. Uvajanje kvalitativno novih sprememb v jugoslovanskem gospodarskem sistemu in nov sistem planskega gospodarstva v Češkoslovaški bosta nedvomno tudi v prihodnje nakazovala strokovnjakom nadaljnje

motive za raziskovanje skupnih interesov na raznih področjih sodelovanja. V medsebojnih gospodarskih odnosih igra pomembno vlogo sporazum o sodelovanju na področju barvnih kovin in črne metalurgije. Na vprašanje novinarjev, kako bi se dalo doseči stopnjo izboljšanje neugodnega bilančnega stanja, je Karel Skoupil odgovoril, da če jim uspe plasirati stroje, naprave in druge izdelke v obsegu, ki ga določa dolgoročni trgovinski sporazum, bo plačilna bilanca izenačena. Kar se tiče interesa za porabo aktiv v ČSSR, bi kompetentna podpora le-tega lahko znatno pripomogla k izravnavi bilance. Kar se tiče kooperacije, ne bi smeli razumeti tega samo enostransko in se zavedati samo obtežitve proizvodnih kapacitet. Nedvomno o kooperaciji ne smejo razpravljati samo organi, ki so nad podjetji, še posebej ne sedaj, ko se ob pogojih novih ekonomskih sistemov povečujejo samostojnost, pooblaščenost in odgovornost podjetij.

D.

Zlata knjižica

Izšla je zelo pomembna publikacija »Kompletno korišćenje vodotoka u SFRJ«. Misli, ki jih navaja, se tako ujemajo s koristmi naše turbinske proizvodnje, da sami ne bi mogli napisati boljših. Na primer:

V pogledu proizvodnje turbin, zapiranih organov, cevovodov in druge hidromehanske opreme za hidroelektrarne so naša podjetja obvladala tehnološke postopke tudi za večje enote in dosegla zavidljive proizvodne sposobnosti, medtem ko to ni primer za turbine in drugo termomehansko opremo, potrebno za termoelektrarne, kar vodi do uvažanja te opreme.

Imperativ naše skupnosti je, da pripravi dolgoročni perspektivni plan izgradnje hidroelektrarn in da ga postopoma realizira...

Nujno je treba našo kovinsko industrijo, ki si je osvojila izdelavo celotne opreme za hidroelektrarne, postaviti na dinamični plan, ki jo bo orientiral za daljšo dobo, da se bo opredelila in si zagotovila nepretrganost proizvodnje za dela doma in v tujini...

Avtorji in založnik

Publikacijo sta sestavila dipl. inž. Djordje Srna in dipl. inž. Nikola Nikolić ob pomoči priznane strokovnjaka za energetska vprašanja univerzitetnega profesorja v Zagrebu Hrvoja Požarja ter uglednih projektantov hidroenergetskih objektov iz Beograda, Zagreba in Ljubljane.

Založila in izdala jo je poslovno-tehniška skupnost podjetij za izgradnjo hidroelektrarn, ki ima svoj sedež v Beogradu in ki jo sestavlja 15 najpomembnejših jugoslovanskih podjetij za projektiranje, terenske raziskave in gradnjo hidroelektrarn. Člana te skupnosti sta med drugim ljubljanski Elektropjekt in mariborsko podjetje Tehnogradnje.

Namen

Knjižica se pojavlja v času priprav za kongres o vodah Jugoslavije, ki bo sklican leta 1968. Njena vsebina naj prispeva k analizi sedanjega stanja in pomaaga do smernic za skupno izkorišćenje rek s strani vseh interesentov, kot so elektrogospodarstvo, poljedelstvo, plovba, turizem, preskrba z industrijsko ter pitno vodo itd. Priporočila, naj bi vsi zainteresirani koordinirali svoje želje, da bo mogoče pravočasno pripraviti potrebno dokumentacijo, sestaviti načrt razvoja vseh prizadetih gospodarskih dejavnosti in dinamično realizacije.

Delo navaja, da dosednji način planiranja in investiranja ob-

z namakalno, industrijsko in pitno vodo;

— z izpušćanjem potrebne količine vode omogočajo ob suši plovbo v spodnjih koncih rek;

— vplivajo na izboljšanje klimatskih pogojev in omogočajo ustanavljanje rekreacijskih centrov.

Mimo tega dosegamo z izgradnjo hidroelektrarn še naslednje koristi:

— povezavo odročnih področij prek dobro prevoznih cest s kulturnimi centri;

— regulacijo hudournikov, ki izlivajo svojo vodo v akumulacijo;

— pospešitev razvoja komun z vodovodom, kanalizacijo, električno energijo, telefonom, zgradbami družbenega standarda, šolami, ambulantom itd.;

— zaposlitev krajevne delovne sile.

Publikacija navaja visoke številke o tem, koliko so prinesle dosedanje hidroelektrarne vzporednih koristi dejavnostim zunaj elektrogospodarstva in poudarja, da je za preprečevanje poplavl bolj smotno graditi akumulacijske bazene kot pa vlagati denar v izdelavo nasipov in črpalnih postaj ob spodnjih tokih rek, kar zadovoljuje le ožji krog interesentov.

Neizkorišćeno bogastvo

Jugoslavija dobiva s padavinami in z rekami, ki pritekajo na naše ozemlje, povprečno 7000 m³ vode vsako sekundo. Zaradi razmeroma velikih nagibov posameznih porečij prinaša ta voda vsako leto približno 66.000 milijonov kWh energije.

Od tega bogastva je stara Jugoslavija odšćipnila vsako leto komaj 1,35 %. Do leta 1966 smo z 51 novimi hidroelektrarnami dvignili izkorišćenje vodne energije na 19 %. Po letu 1971, ko bodo obratovala Srednja Drava I, Rama, Grančarevo, Mratinje in Djerdap z nekaterimi manj pomembnimi hidroenergetskimi objekti, bomo izkorišćali približno 33 % hidroenergetskega potenciala.

Po letu 1971 bomo imeli torej še vedno nad dve tretjini neizkorišćene vodne energije! Publikacija navaja, da bi bilo — sodeč po približnih računih — vsaj polovico tega ostanka mogoče uporabiti s hidroelektrarnami, katerih energija bi bila še vedno cenejša od energije termoelektrarn.

O gospodarnosti hidroelektrarn pričajo tudi številke iz evropskih držav, ki so, kot Jugoslavija, bogate s hidroenergijo. Norveška je že do leta 1964 izkorišćala 42 % vodne energije, Švedska 53 %, Francija 45 %, Italija 72 % itd.

Podrobna statistika

Velika vrednost knjižice je v njenih statističnih podatkih in diagramskem prikazu proizvodnje naših hidro- in termoelektrarn v letih 1918 do 1966. Ta diagram, ki ga zaradi zanimivosti objavljamo, kaže tudi delež, ki ga ima hidroenergija v celotni proizvodnji električne energije.

Krivulja 2 proizvedene energije v hidroelektrarnah nakazuje s svojim potekom do leta 1960, da bi se morala nadaljevati po črtanem narastku 900 milijonov kWh, s čimer bi sledili naraščajočim potrebam po energiji. Toda po letu 1960 je nastopila zamuda v dinamiki izgradnje, ker

so odločbe o gradnji novih hidroenergetskih objektov prišle prepozno in ker tudi ni bilo pri roki potrebne projektne dokumentacije.

Posledice te zamude so bile več kot neprijetne: leta 1964 smo morali uvoziti 450 milijonov kWh in poleg tega reducirati potrošnjo energije za 1060 milijonov kWh; leta 1965 pa smo uvozili 350 milijonov kWh in prikrasili potrošnike za 700 milijonov kWh. Za uvoz energije smo trošili drage cene devize, redukcija pa se je prav neprijetno odrazila v proizvodnih gospodarskih dejavnostih. Poziv k sistematski in nepretrgani izgradnji novih hidroelektrarn je torej zelo na mestu!

Razmerje med hidro- in termoenergijo

Objavljeni diagram tudi kaže, da se je proizvodnja hidroelektrarn do leta 1966 povečala 18-krat glede na proizvodnjo leta 1939. Proizvodnja termoelektrarn pa se je v tem obdobju povečala 12-krat. Večje povečanje proizvodnje hidroenergije je bilo gospodarsko utemeljeno, saj je hidroenergija znatno cenejša kot energija termoelektrarn.

Leta 1960 je hidroenergija dosegla svoj najvišji procentni delež v vsoti proizvedene električne energije, in sicer 67 %. Potlej procent udeležbe hidroenergije pada, kar ima nujno za posledico dražitev električne energije. Normalno pa bi morali pričakovati, da bomo ceno energije nižali z nadaljevanjem gradnje velikih hidroelektrarn.

Armada strokovnjakov

Namene, ki jih publikacija zasleduje, podpira nadalje z navajanjem, da je v dveh desetletjih po osvoboditvi zraslo v Jugoslaviji 8 podjetij za projektiranje hidroelektrarn, 6 podjetij za raziskovalna dela in 8 specializiranih gradbenih podjetij.

Ta operativna ima na voljo 1134 diplomiranih inženirjev, 1526 tehnikov, 22.672 delavcev in 3121 namešćencev. Nabavna vrednost njihove mehanizacije leži blizu 50 milijard starih dinarjev in njihova realizacija je leta 1966 dosegla 100 milijonov starih dinarjev.

Zaradi nekontinuiranosti v gradnji hidroelektrarn je bila proizvodnja vseh teh podjetij po obsegu del pogosto zelo nemirna, kar je privedlo do začasnih stagnacij in do hitrih padcev v proizvodnji.

Kljub temu so ta podjetja, posebno v zadnjih 10 letih, močno modernizirala svoja proizvodna sredstva in tehnologijo, tako da so v tem pogledu, kakor tudi v pogledu cen, na svetovnem nivoju.

Kar zadeva projektantska podjetja, navaja knjižica, da je polovica njihove kapacitete nezasedene. Treba jih je zaposliti z izdelavo novih osnovnih in idejnih projektov ob upoštevanju potreb vseh gospodarskih vej, ki so zainteresirane na izkorišćanju voda.

Pregled po porečjih

Potem ko v zaključnih poglavjih ponovno naglašajo potrebo združevanja sredstev širšega kroga koristnikov za investiranje hidroelektrarn in priporočajo poverjanje priprave projektov za kompleksno energetska izkorišćenja celotnih porečij operativnim investitorjem, dodaja publikacija obširne statistične podatke o porečjih naših najpomembnejših vodotokov.

Za vsako porečje navaja ločeno hidroelektrarne, ki že obratujejo, hidroelektrarne v gradnji in objekte v projektu. Končno je publikaciji dodan še zemljevid Jugoslavije z vrisanimi razmejitvami med posameznimi porečji in hidroelektrarnami v obratovanju, gradnji in projektu.

Ocenitev publikacije

Delo s tako vsebino, kot ga imamo sedaj v roki, smo že dolgo pričakovali. Na enem samem mestu so zbrani ne samo vsi šte-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Zanima vas...

PRISLI V MESECU OKTOBRU

Potrebe po K-delavcih:

Vojko Klanjšček, strugar FI, Branko Spental, ostrilec FI, Janez Adamič, vrtalec FI, Franc Starin, mod. mizar MO-m, Anton Marolt, strugar FI, Bela Babič, str. ključav. FI, Janez Slapšak, obl. varilec PK, Emil Rant, rezkalec FI, Danilo Drogenik, strugar FI, Milan Novak, ključav. FI, Franc Gošte, roč. brusilec FI, Gril Žebavec, strugar VO, Pavel Smrekar, monter FI, Rudi Samsa, strugar FI, Dušan Cavlovič, str. ključ. FI, Anton Planko, ključ. FI, Alojz Jevšnik, ključav. PK, Franc Kužnik, strugar FI, Anton Habjan, varilec obl. PK, Boštjan Kosar, livar MO-s, Pavel Završnik, str. ključav. FI, Vili Crnko, ključ. PK, Ivo Tomin, ključav. PK, Igor Vidovič, livar MO-s.

IZ JLA so se vrnil:

Zmago Brenčič, strugar FI, Jože Virant, ključav. FI, Peter Kos, strugar rev. FI, Slavko Omahan, rev. strugar FI, Anton Fabijan, strugar FI, Jože Kavčič, strojni ključav. FI, inž. Dušan Ecimovič sam. konstr. FI, Peter Blas, ključ. PK, Dušan Laloš, obl. varilec PK. Za določen čas: Zdravka Bertonec, administrator PPB.

ODSLI

Tomaž Pirc, strugar FI, Jože Zlemberger, orodjar FI, Franc Kranjc, delovodja VO, Leopold Končina, rev. strugar FI, Mita Dimitrič, skupinovodja, MO-j, Jože Regent, skupinovodja, FI, Franc Velše, brusilec FI, Ivan Pokleka, livar MO-s, Igor Šalamon, konstruktor FI, Ivan Zamuda, električar VO, Edo Hribar, tr. del. MB, Anton Urbančič, ročni brusilec FI, Marjan Logar, strugar FI, Janez Mlakar, skupinovodja MO-j, Anton Romih, kontrolor MO-m, Jože Trobec, električar FI, Nikola Malič, livar MO-s, Jože Lešnjak, jedrar MO-s, Kremžar inž. Franc, konstruktor FI, Ferdinand Zorman, izd. ref. FI, Vladislav Grgurič, strugar FI.

Zlata knjižica

(Nadaljevanje s 5. str.)

vilčni podatki o dosedanjih zavidljivih uspehih na polju gradnje hidroelektrarn, temveč so naštet tudi objekti, ki so še na vrsti. Predvsem pa je vrednost knjižice v zdravih predlogih v smeri k integriranju vseh koristnikov rek, da bi si ob skupnih naporih in kar najširših koristih zagotovili zadosti cenene električne energije, ki je osnova nadaljnjega našega gospodarskega in družbenega razvoja. Delo, v katerem prepričljivo prevladuje želja po večji smotrnosti v našem gospodarstvu, pomeni zato močan prispevek k naporom naše gospodarske reforme.

Litostrojci se že od druge petletke naprej pritožujemo zaradi nestalnosti v dotezanju naročil za opremo hidroelektrarn. Ta okoliščina, ki prinaša s sabo vso negativnost neenakomerne zasedenosti naših proizvodnih kapacitet, je prav posledica pomanjkanja dolgoročnega plana gradnje hidroelektrarn. Knjižico, ki se z vso težo argumentov zavzema za tak plan, Litostrojci pozdravljamo s posebnim zadovoljstvom. Podpišemo jo z obema rokama in ji od srca želimo, da ne bi ostala nezapažena.

Leopold Solc, dipl. inž.

ŠTEFAN DORNIK NAM PIŠE IZ STRUGE:

Poteka šesti mesec, kar sem odšel iz montaže dieslovih motorjev na odsluženje vojaškega roka.

Prvih pet mesecev sem preživel v Skopju, kamor sem tudi dobil en izvod vašega časopisa. Poslala mi ga je tov. S. Mravlja in obljubila, da bom časopis naprej redno prejemal. Žal sem nanj zaman čakal.

Zdaj sem odšel drugam in večkrat se spomnim Litostroja in delovnih tovarišev. Zato bi rad, da se preko časopisa seznanim z njihovim sedanjim življenjem in delom ter na sploh z novicami iz podjetja.

Z željo, da bi sedaj redno prejemal vaš časopis, vam pošiljam tovariške pozdrave iz krajev ob Ohridskem jezeru.

Želim vam, kakor tudi vsem delovnim tovarišem, posebno nekdanjim sodelavcem iz montaže dieslovih motorjev, še veliko delovnih uspehov!

OJ TA VOJAŠKI BOBEN!

Iz Čačka nam piše Vlado Sedej:

Oglašam se vam iz Čačka, kjer mi potekajo zadnji meseci vojaškega roka. Vaš časopis »Litostroj« redno dobivam. Z veseljem ga prebiram. Časopis me seznaja z vsemi dogodki v tovarni, v kateri sem delal. Za vašo pozornost se vam najlepše zahvaljujem in želim vsem v tovarni veliko uspehov v nadaljnjem delu!

Škodljivost trikloretilena

Trikloretilen spada v skupino kloriranih ogljikovodikov in je tudi zelo nevarno narkotično sredstvo. V industriji ga veliko uporabljamo za odstranjevanje masnih madežev (čiščenje oblek, odstranjevanje prebarvanih delov itd.). Pri normalnih pogojih hlapi niso vnetljivi, v izjemnih primerih pa je mešanica hlapov in zraka lahko eksplozivna. Pare trikloretilena so zelo narkotične in pri daljšem izpostavljanju povzročajo nezavest in vrtoglavico. Osebo, ki bi bila v takem stanju, je treba premestiti na svež zrak.

Se vedno je razširjeno mnenje, da je mleko sredstvo proti zastrupitvi s trikloretilenom. V resnici pa mleko in druge osvežujoče pijače ne ublažijo zastrupitve s temi parami. Osebe, ki opravljajo delo v takšnem okolju, moramo zavarovati proti param, katere odvajamo v prosto ozračje. Trikloretilen začne izhlapevati, če pride v dotik z odprtim ognjem ali če z njim razmaščujemo zelo vroče predmete. Pri tem se kopičijo pare, katere so zelo agresivne (solna kislina, fosfor itd.); vdihavanje že manjše količine teh strupov lahko povzroči okvaro na dihalnih organih. Vemo pa, da solna kislina uničuje tudi kovino, zato se bomo pri delu s tem razmaščeval-

Piši v časopis Litostroj o vsem tistem, kar misliš, da bi bilo pomembno objaviti.

nim sredstvom izogibali odprtih ognjev in vročih predmetov.

Ker je trikloretilen zelo dobro sredstvo za razmaščevanje masnih predmetov, odjema tudi na naši koži (rokah) maščobo, zato pride večkrat do ekcemov, katere pa preprečimo, če kožo redno mažemo s primerno masjo.

Tudi nestrokovno delo s trikloretilenom je za delavca lahko nevarno. Ta nevarnost obstoji tudi takrat, če pride trikloretilen v stik z mehkiimi kovinami, posebno z aluminijem, ker se takoj ustvarjajo v ozračju strupene pare. Na tekočino trikloretilena

UPOKOJITEV

Ob upokojitvi tov. Ivana Križmana, dolgoletnega, marljivega delavca, čuvarja razbiralne naprave v livarni sive litine, so se mu sodelavci zahvalili za vzorno delo in mu zaželeli še obilo zdravih let in lepih spominov na li-varno.

ZAHAVALA

Ob nenadni in boleči izgubi mojega moža in očeta Janeza Mlakarja se najiskrenejše zahvaljujem vsem delovnim tovarišem in sindikalni podružnici MO jeklovarne, tovarniškemu odboru sindikata, splošnemu sektorju, ustanovalcem bloka, vrtničarjem, sošolcem in sošolkam pokojnikovih otrok, za podarjeno cvetje in denarno pomoč, litostrojski godbi in govornikom za prisrčne poslovljne besede in vsem, ki so ga v tako lepem številu pospremili na mnogo prerani zadnji poti.

Žena Angela in otroka Vida, Jane

ZAHAVALA

Iskrena hvala sodelavcem za kladalne skupine, vodstvu livarne sive litine in vodstvu podjetja za prisrčno slovo in spominska darila ob odhodu v pokoj. Sodelavcem iz livarne sive litine in celotnemu kolektivu želim še obilo uspehov.

Janez Križman

Sožalna brzojavka

Ob letalski nesreči 10. oktobra 1967, ko je na poti iz Kladova proti Mariboru na pobočju planine Stol pri Boru v Srbiji strmoglavilo in se razbilo dvomotorno potniško letalo »AN-14« ter je pri tem izgubilo življenje sedem delovnih tovarišev iz podjetja Elektroindustrija in splošna montaža iz Maribora in pilot letala, sta uprava in kolektiv našega podjetja poslala Hidromontaži v Mariboru tole sožalno brzojavko:

»Globoko nas je pretresla žalostna novica o hudi nesreči, ki je zadela vaš kolektiv s tragično izgubo delovnih tovarišev, odličnih strokovnjakov, znanih tudi našim sodelavcem z gradnje hidroenergetskih objektov v naši državi. Ob tej težki izgubi izrekamo najgloblje sožalje vašemu delovnemu kolektivu in vsem svojcem ponesrečenih delovnih tovarišev.«

Janezu Mlakarju

Vsi, ki smo Te poznali, ki smo delali s Tabo, ne moremo verjeti, da Te je življenjska usoda iztrgala iz naše sredine. Toda črna zastava, ki je otožno plapolala, nas je opozarjala na bolečo neizprosno resničnost.

Pred 14 leti je prišel s svojih dolenskih gričev med nas v sredino kolektiva metalurških obratov.

Zdaj ga ni več, Janeza, odkritosrčna in iskrena človeka, ki je vsakomur povedal, kar mu gre. Tako kot je ljubil življenje, tako je ljubil resnico.

Bil je vsepovsod pri delu, kjer je bilo najtežje in skoraj neizvedljivo. Toda delal je s polnim elanom, ni omahoval, bodril je sodelavce. Njegova sposobnost,

marljivost pri delu in tovariški odnos so nam bili vedno za vzor.

Pokojnega Janeza ne bomo samo pogrešali na delovnem mestu, temveč tudi v družbenih organizacijah, saj je bil zelo aktiven v delavskem samoupravljanju, prav tako v sindikalnem odboru MO. Povsod se je dosledno boril za delovnega človeka.

Ostal bo še bolj boleč spomin na Tvoj prezgodnji grob, ker si bil vzoren mož ter dober in skrben oče.

Izgubili smo dobrega sodelavca — človeka. In kadar odidejo takšni, ostajamo nemi.

Ostaneš nam v trajnem spominu. Vsem Tvojim naše iskreno sožalje!

A. K.

Ob slovesu Ivana Križmana

Skrivnostna hiša

Pol ure nato so se odprla vrata in v sobo je stopil sir Taylor v dolgi nočni srajci in nočni čepici. »Že spite?« me je vznemirjeno vprašal. »Ne,« sem odgovoril. »Morda kaj želite?« »Nekaj škri-pa in zdi se mi, da nekdo hodi po kabinetu in kuhinji.« — »Ne, ne, vse je v redu, samo v kabinetu in kuhinji se okna dobro ne zapi-

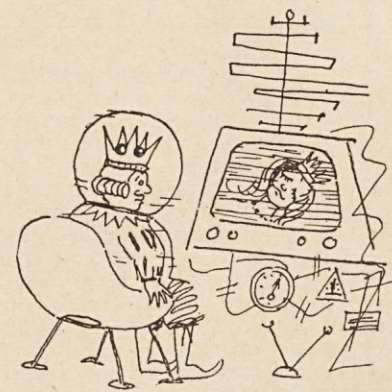
Anglež je drhtel kot trepetilka. »Hitro vstanite, nekdo prav nad mojo posteljo v zidu joče. Najprej se mi je zazdelo, da nekoga tepejo, popolnoma razločno sem slišal krik, nato pa jok. Verjemite mi, bilo je strašno. Poslušajte, ponovno se oglašajo.«

»Najbolje je, da zamenjamo postelji,« sem mu dejal. »To namreč niso nobeni strahovi, pač pa vodovodna cev, ki proizvaja takšne glasove. Ta leži vzporedno z vašo posteljo. Prav gotovo je zopet kakšna napaka ali v načrtu ali v izdelavi napeljave.« Ob razlaganju tehnike gradbeništva sem nallil siru Taylorju še kozarček konjaka, ki ga je izpil na dušek. Sicer pa ni čudno, saj je bil moj ubogi angleški gost videti popolnoma izčrpan.

Ob zori sem se prebudil in ker sem imel nekakšne slutnje, sem šel pogledat, kaj je z mojim gostom. Sedel je na postelji, ves prestrašen in mi nemo s prstom kazal na parket, ki je bil videti tak, kot bi kdo pod njim globoko dihal.

Šele po drugem kozarčku dobrega konjaka se je sir Taylor opomogel. Poskusil sem mu pojasniti, da v nekaterih novih hišah zaradi čestih gradbenih napak pod večkrat menja svoj položaj, toda Anglež je samo zamahnil z roko in se ves drhteč pričel oblačiti. Ob slovesu mi je še zaupal, da ni še nikoli doživel tako strahotne noči.

Že s prvim letalom se je moj gost vrnil domov v svoj tihi grad, kjer žive dobri stari duhovi.

rajo. Majhna tovarniška napaka. Ropot pa povzroča veter, ki udarja po okvirih oken.«

Taylor se je opravičil in vprašal sem ga, če želi mogoče sredstvo za pomirjenje živcev. Gost mi je bil zanj zelo hvaležen.

Čez uro sem se ves prestrašen zbudil in prav malo je manjkalo, da nisem poskočil od strahu. Ob moji postelji je stala neka prikazen in me vlekla za roko. Spoznal sem sira Taylorja v njegovi dolgi nočni srajci in ubogi

Znanost na Slovenskem in v svetu v zadnjih tridesetih letih

Znani slovenski znanstvenik dr. Anton Peterlin je ob tridesetem letniku »Proteusa«, ilustriranega časopisa za poljudno prirodnoznanstvo, ki že tako dolgo uspešno seznaja slovensko javnost z razvojem naravoslovnih znanosti in tehnik in mu odpira »okno v svet žive in nežive narave«, napisal članek pod gornjim naslovom, ki ga zaradi zanimive vsebine delno povzemamo tudi za naše bralce.

Proteusovih trideset let zajema verjetno najbolj razgibano dobo človeštva, ko se je pod vplivom znanstvenega in tehničnega napredka v veliki meri zrušil ali vsaj v temeljih omajal stari, tradicij polni svet. Vsepopoved ležijo polpodrti stebri preizkušenih metod, rastejo novi temelji ogrinja novih zamisli, ki jim preti zastarelost, preden je mogoče zaznati njih pravo obliko. Razvoj je tako prenapljen, da ni mogoče sproti pospraviti prehitelih zgradb in se prilagoditi novim zahtevam, tako da je svet okoli nas videti kot sračje gnezdo, spleteno iz presušene suhljadi in posejano z bleščečimi, živopisnimi trakovi in

noma izpodrinejo elektronke. Vsiljeno sevanje vzbujenih atomov se prepreči ne samo v področju mikrovalov (maser) ampak tudi v vidni svetlobi (laser). Maserji omogočijo nesluteno povečanje dosega radarskih naprav, laserji pa odprejo čisto nove možnosti v optiki. Jakost električnega polja v laserskem žarku presega vse, kar se je doslej posrečilo v elektrotehnikah. Tako je mogoče doseči neharmonске efekte, kot npr. podvojitve frekvence, to je sprememba rdeče svetlobe v vijoličasto, za kar smo doslej poznali le primere v akustiki. Uporaba supraprevodnikov vodi do cenjenih magnetov s homogenim magnet-

Za vdor znanosti v tehniko je značilno neznansko povečanje raziskovalnih laboratorijev pri vodilnih industrijah in industrijskih podjetjih. Univerze komaj sproti dobavljajo dovolj strokovnjakov, matematikov, fizikov, kemikov, biologov, inženirjev za potrebe državnih in zasebnih laboratorijev.

Kljub vsem tem velikanskim dosežkom v fiziki, kemiji in tehniki pa so verjetno še veliko pomembnejši uspehi v bioloških znanostih, ki so jim metode fizike in kemije dale trdno osnovo. Ne megleme življenjske sile, ampak molekule proteinov in nukleinskih kislin vodijo življenjske pojave, presnovo, razmnoževanje in funkcije celic in organizmov. Dednost sloni v veliki meri na nespremenljivosti dezoksiribonukleinskih kislin, osnovnih gradni-

bodo izločene skoro vse bolezni, ki jih povzročajo vdori mikroorganizmov, alergije, skleroza, oslabele mišice, sklepna vnetja, živčne motnje in rakasta obolenja. Z vplivanjem na nukleoproteine in kromosome se bo dalo vplivati na dednost, s kemikalijami omejiti staranje, uravnavati razpoloženje, skratka spremeniti človeka in živali v po želji standardizirane industrijske izdelke. In žal, da ni daleč ta čas, ko se bo to zgodilo.

Nehote se pri tem vprašam, kje smo pri vsem tem razvoju Slovenci. Nikoli v zgodovini nam ni bilo lahko, verjetno nikoli tako dobro, da bi se kdo iz koristiljublja odločil, da postane Slovenec.

In vendar je pred več kot 30 leti pokojni Pavel Grošelj začel s Proteusom, da približa prav temu malemu milijonu in pol naravoslovni svet, da ga navduši za lepote domače zemlje in mu da možnost, da v lastnem jeziku bere in piše o vedno novih problemih, ki jih odkriva moderna znanost. Malo je imel sodelavcev, zato pa tem več neomajnega navdušenja, da je na pravi poti. Trideset letnikov Proteusa je najboljša potrdila za to in trajen spomenik njegovi pobudi. Prav neverjetno je, kako se je v teh 35 letih razvila slovenska beseda v naravoslovju, kako bolj sproščeno teče, koliko novih besed za nove pojme se je opililo in postalo domačih. Kljub strašnemu žargonu »pravih« strokovnjakov, ki poznajo le trigerje in targete, kapljing in drift, smo nadomestili špranjo z rezo, žarčenje s sevanjem, alfa žarke z žarki alfa. V nemali meri se je posrečilo še več. Vedno več Slovencev sodeluje pri odkrivanju novih poti v znanosti, sodeluje pri znanstvenem napredku bodisi v vedno bolj urejenih raziskovalnih laboratorijih doma bodisi v tujini, kjer z veseljem sprejemajo naše ljudi za začasno ali tudi trajno zaposlitev. Bilo bi gotovo poučno pripraviti pregled vodilnih položajev, ki jih majno naši naravo-

slovni znanstveniki v tujini. Na letošnjem marčnem kongresu ameriške fizikalne družbe v Chicagu nas je bilo kar šest Slovencev, ki smo skoraj vsi tudi referirali o svojem delu, ki smo ga opravili ali doma ali v tujini. Gotovo ni to malo za tako majhen narod. S podporo res uvidenih mož, kot je bil pokojni Boris Kidrič, smo se v zadnjih 20 letih prav aktivno vključili v mednarodni svet naravoslovnih znanosti. Pred leti sem v Ameriki z zadovoljenjem poslušal poročilo o ksenonovih fluoridih, ki jih je sintetizirala Slivnikova skupina, in pred mesecem sem bral o izotopskem reaktorju velikega nevtronskega pretoka v Oak Ridgeu, ki je zgrajen na osnovah, ki sta jih pred leti preračunala Stephen-son in Osredkar.

Brez pretiranega optimizma moremo ugotoviti, da je pri nas dovolj nadarjenih in izvežbanih znanstvenih delavcev v naravoslovju, ki vedo za probleme, ki si znajo postaviti dober raziskovalni program in si znajo preskrbeti potrebno opremo za uspešno znanstveno delo. Osnovni material je tu in je dober, prav nič slabši kot kjerkoli drugje po svetu.

Če se nam posreči, kar je mnogo težje, ustvariti še pravo delovno vzdušje in zagotoviti materialno osnovo za raziskovalno delo, se nam prav gotovo ni bati za svoj delež v znanosti.

Fizika trdnega telesa ima v Ljubljani krepko eksperimentalno in teorijsko osnovo in ljudi svetovnega slovesa. Ti delajo pri problemih, ki se z njimi ukvarjajo prav sedaj fiziki tudi po pre mnogih drugih laboratorijih po vsem svetu in tako prispevajo svoj delež k napredku znanosti v svetovnem merilu, ki je dejansko edino resnično merilo v znanosti. Podobne so razmere v kemiji in biologiji. In če se nam posreči vzdrževati kakovost raziskovalnega dela na nam dosegljivih področjih na svetovnem nivoju, tedaj smo se resnično vključili v svet kot majhen, toda enakovreden član.

ČLOVEK IN DELO

črepanjami. Kar prehitro, v dobrih dveh urah te prepelje reaktivac iz Londona na Brnik, da potem zabiješ skoro prav toliko časa, da prideš z avtobusom in per pedes apostolorum z Brnikov v Lavrico ali na Glince.

Bombe na Varšavo in tankovske kolone na poljskih poljanah niso samo dokončno pokopale pravljice o junaških, toda nevednih vitezh in iskrih konjih, ki je vzhodno od 15. poldnevnika preživela vse krvave izkušnje prve in deloma celo druge svetovne vojne, temveč so tudi oznanile zmago slavni pohod tehnike in podrobne organizacije, ki obe do skrajnosti izkoriščata izsledke naravoslovnih in socioloških znanosti. Elektronika v radarskih napravah in računalnikih, jedrska energija v atomski bombi, antibiotiki, DDT itd. so odprli neslutene nove možnosti, ki jih razvoj po vojni ni pustil vnevar.

Deseti letnik Proteusa je prav živa slika teh sprememb. Jedrski razcep lahkega urana, pomnoževanje nevtronov v jedrskem reaktorju, transuranske prvine, dednostne raziskave z vinsko mušico, penicilin — vse to so naslovi, značilni za veliki napredek v znanosti, ki ga je prinesla vojna.

Po svetu se pa začne po vojni tak razvoj znanosti in tehnike, kot bi si ga ne mogel nihče predstavljati pred vojno, ki pa se je dal slutiti ob poročilih, kako je potekalo delo za atomsko bombo. Difuzijske in magnetne separatorje izotopov, ki so bili dotlej v rabi v znanstvenih laboratorijih za ločitev malenkostnih množin, nekaj mikrogramov, so zgradili v velikanskem številu in razsežnostih, da so mogli dobiti dovolj kilogramov cepilnega urana za atomsko bombo. Najbolj neverjetne in uporne materiale so izdelali v zadostni množini in čistosti za posebne potrebe reaktorjev. Pokazalo se je, da je moderna tehnika sposobna izrabiti najbolj zahtevne laboratorijske metode za pridobivanje, čiščenje in obdelavo novih ali doslej nerabljenih kovin, zlitin, spojin itd., ki s svojimi boljšimi in nenavadnimi lastnostmi dovoljujejo čisto novo tehniško uporabo, o kateri se nam prej niti sanjalo ni. Na ta način omogočena podvojitve mehanskega izkoristka toplotne energije premoga v parnih turbinah je znižala ceno električne energije in podvojila svetovno energijsko zalogo, nakopičeno v premogu. Tehnika reakcijskih motorjev dopušča gradnjo zvočnih in nadzvočnih letal, raketni pogon pošilja vedno večje vesoljske ladje okrog Zemlje, na Luno, proti Veneri in Marsu. Študij mehanizma električne prevodnosti v polvodnikih, predvsem germaniju in siliciju, vodi do izuma transistorjev, ki v nekaj letih popol-

nim poljem jakosti preko 100 kilogaussov. Kemikov vsakdanji kruh sta jedrski magnetizem, ki je milijonkrat manjši od elektronskega, in meritev elektronskega magnetizma radikalov v koncentraciji 10^{-7} g/cm³. Industrijske velemolekule, sestavljene iz tisočev in desetisočev enakih gradnikov, povezanih s kovalentnimi kemijskimi vezmi v dolge verige, so postale nova surovina, ki izpodriva ali izpopolnjuje kovine in naravne velemolekulske snovi, kot so bombaž, svila, volna, usnje. Njihova velika prednost je prav izredna trdnost kovalentne povezave, saj je to povezava oglikovih atomov v diamantu, in razmeroma velika gibljivost pri višjih temperaturah oziroma topnost v mnogih topilih, ki dovoljujejo hitro, to je ceno obdelavo s stiskanjem, vli-vanjem in vlečenjem.

Prav značilno za tesno povezavo znanosti in tehnike je, kako neverjetno se je skrajšala doba med znanstvenim odkritjem in njegovo uporabo v tehniki. Med Wattovim izumom parnega stroja in veliko dobo železnic z lokomotivami na paro je preteklo skoraj 100 let. Prav toliko časa med Carnotovo analizo strojev z notranjim zgorevanjem in njihovo splošno uporabo v avtomobilih. Od prvega motornega leta bratov Wrightov do današnjega letalskega prometa je preteklo samo 50 let. Transistor pa je rabil le 12 let od laboratorija do splošne uporabe v radijskih napravah. Elektronski računalniki so v skoraj prav tako kratki dobi posegali v prav vsa območja človeške dejavnosti; od znanstvenega raziskovanja prek bank in državnih ustanov do ženinvenega posredovanja. V zvezi z računalniki se je razvil pojem inženirskega načrtovanja sistemov, ki zajema celotno dejavnost — na primer v zvezi z vodnim režimom Save; to je vodni pretok, izraba vodne energije, prehodi čez reko, vodna pot, zajezitev, čistoča vode, kopalne možnosti, ribolov itd. in ne samo vprašanje, kako preprečiti kriminalno onesnaženje in zastrupljanje Save na Jesenicah ali v Kranju ali v rudarskem odseku med Zagorjem in Hrastnikom. Eden prav mogočnega zgledov take dejavnosti je bil Manhattanski projekt za atomsko bombo, sledijo mu podvigi z zemeljskimi sateliti, luniki itd. Predhodniki takega systemskega inženirstva so bila načrtovanja generalnih štabov za vojaške operacije in inženirskih štabov za velezgradbe, jezove, ladje velikanke in industrijske kombinatne. Računalniki omogočajo neprimerno bolj podrobno delo ob teh problemih z upoštevanjem številnih povezav v gospodarskem in tehniškem okolju posameznih načrtov.

kov kromosomov, ki se pri delitvi celice podvojijo z ohranitvijo vseh podrobnosti zgradbe iz štirih komponent, adenina, guanina, timina in citozina. Vrstni red teh komponent v linearni velemolekuli DNA prenaša vse informacije, ki jih potrebujejo celica in organizem za življenje, za sintezo proteinov, protiteles, za instinktivno reakcijo na zunanje vplive itd. S prenosom dovolj dolgega odseka DNA iz enega organizma v drugega je mogoče prenesti odpornost proti kemikalijam in celo privzgojeno reakcijo na zunanje vplive, kot so to pokazali poskusi z bakterijami in črvi. Na drugi strani so odkrili v možganih višje razvitih živali centre za občutke pobitosti in sreče, ki jih moremo sprožiti ali izločiti z električnimi dražljaji, tako da moremo po volji določati razpoloženje. Verjetno se bližamo z nezadržno naglico Huxlejevi utopiji »Novega sveta«, ko

Se strinjate?

Izsledki splošne in posebej še industrijske psihologije sodobnosti prinašajo mnoge zanimive rezultate, toda ob njih se človek vedno sproti vprašuje, če veljajo tudi za naše prilike, za naš čas in naše družbene razmere. Zato smo se odločili, da se o posameznih trditvah pogovorimo z vidnejšimi, izkušenejšimi sodelavci našega podjetja, saj so si ob dolgoletnem stiku z delavci prav gotovo nabrali koristne izkušnje. In končno, če pravi prof. Bujas, da je psiholog tisti, ki se zanima za duševnost, potem so prav gotovo skoro vsi naši vodstveni delavci tudi psihologi.

Za začetek smo se oglasili pri enem izmed naših vodilnih sodelavcev in mu predstavili nekaj problemov.

1. vprašanje: Vsa dela industrijske psihologije se strinjajo v tem, da se opaža pri storilnosti človeka določeno, več ali manj zakonit ritem. Prve jutranje ure se delavec še »ogreva«, potem začne storilnost naglo naraščati in doseže med osmo in deseto uro dopoldne svoj višek, nato pa upada in se sredi popoldneva spet nekoliko dvigne. Ti podatki veljajo seveda za delovne razmere v drugih državah, kjer imajo neprekinjen delovni čas. Vprašanje je tudi, če prihaja ta ritmika do enakega izraza tudi pri strojnem delu, kjer se prvič delavec manj utruja, razen tega pa sam s svojo naraščajočo utrujenostjo ne more tako bistveno vplivati na nihanje storilnosti. Kaj menite vi o tem?

Odgovor

V osnovi te ugotovitve brez dvoma držijo, le da je v naših razmerah ritem prekinjen z dopoldansko pavzo. Tako se mi zdi, da začne storilnost pri nas nara-

ščati okoli sedme ure zjutraj, doseže okrog osme ure prvi višek. V drugem delu delovne izmene, to je po polurnem odmoru, se spet počasi dviga in doseže proti enajsti ali dvanajsti uri svoj drugi vrh. Res pa je seveda, da pri strojnem delu osebni faktorji ne morejo toliko vplivati na proizvodnost kot pri izrazito ročnem, individualnem delu. Podobna cikličnost se lahko opaža tudi pri duševnem delu, kjer lahko govorimo o pravi delovni storilnosti praktično le med sedmo in trinajsto uro. Vpliv vodilnega kadra na enakomernost poteka proizvodnje je po mojem mnenju majhen, saj bi niti ne vem kakšna prizadevnost ne mogla bistveno vplivati na čisto naravno ritmičnost. Sorilnost bi bila v celoti brez dvoma večja, če bi imeli deljen delovni čas in bi bil človek na delu vse tiste ure dneva, ki so po naravni biološki ritmiki za delo najbolj primerne.

2. vprašanje: Po mnenju sodobne psihologije lenoba ni niti napaka niti pomanjkljivost, ampak samo simptom telesnih ali duševnih motenj, podobno kot

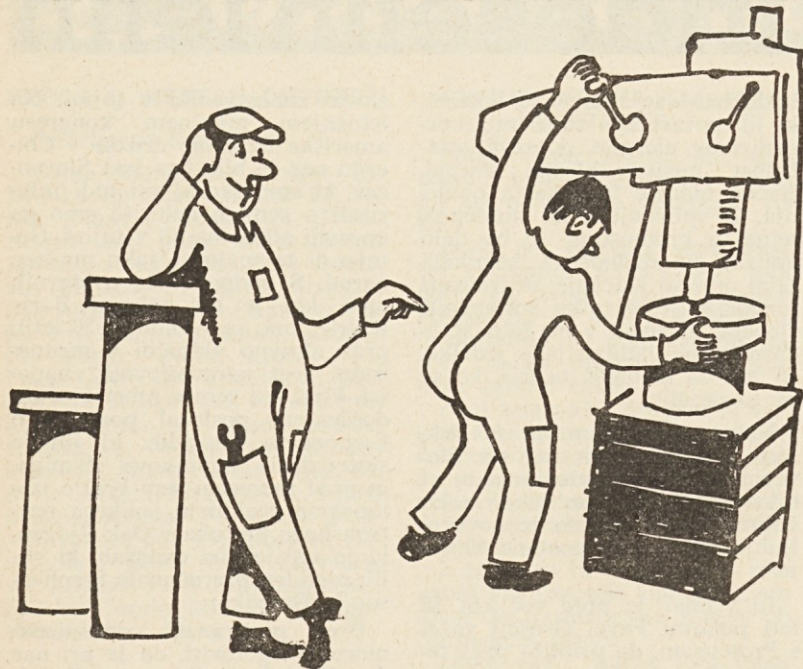
vročina ni bolezen, ampak znak nekega bolezenskega procesa v telesu. Beg pred naporom nastaja lahko zaradi nedohranjenosti, preutrujenosti, pomanjkljivega vida ali zaradi psihoafektivnih motenj: kompleks manjvrednosti, sovražnost do okolja, nemotiviranost za delo ali pa zaradi pomanjkljivih delovnih navad. Včasih na takega človeka deluje delovno okolje frustrirajoče in zelo pogosto se spet vrne veselje do dela, ko se spremenijo razmere fizikalnega ali psihosocialnega okolja. Ali se strinjate s tem mnenjem?

Odgovor

V glavnem se. Lenoba ni neozdravljiva bolezen. Gre predvsem za delovne navade. Če si jih je človek že od mladih nog pridobil, se bo tudi na delovnem mestu uveljavil kot dober delavec. Zato ne bi govoril o lenobi, ampak le o slabih delovnih navadah. Delavec je »len«, če ga nihče ni naučil pravih delovnih navad. Zdrav človek ima v sebi toliko energij, da brez težav zmaga normalne delovne napore. Zato se mi zdi prav, da mladino že v mladih letih navajajo na resno delo in dolžnosti.

3. vprašanje: Na delu, v družbi in sploh v življenju se vedno najde nekaj ljudi, ki so kar naprej nezadovoljni, godrnjajo, se pritožujejo, protestirajo in pritiskajo kljube na raznih sindikalnih in višjih mestih. V zadnji številki revije Personnel Psychology najdemo celo posebno študijo o delavcih-pritoževalcih. Raziskavo so delali v neki čikaški strojni tovarni s približno 2.000 (Nadaljevanje na 8. strani)

ZA RAZZVEDRILLO

»Janez, ali ne veš, da ti čakalno uro bolje plačajo kot pa delovno!«

Svet je zanimiv

Najstarejše pivo hrani muzej Alsey v ZRN. Zvarili so ga še za časa cesarja Konstantina okoli leta 350. Za najstarejše pivovarje štejejo stare Sumerce iz leta 7.000 pred n. št. Iz žita napravljeno pivo jim je služilo kot darilna pijača za boginjo rodovitnosti.

Najstarejše vino na svetu prav tako hrani omenjeni muzej v Alseyu. Našli so ga v kamnitni grobnici umrlega Rimljana in datira iz leta okoli 300. Shranjeno je bilo in je še v stekleni amfori.

Najstarejše vinograde pa imajo v Turčiji, kjer so dokazano gojili vinsko trto že za časa Hetitov.

Največji sod na svetu imajo v letovišču Dürkheim, ZRN. Vanj bi lahko natočili kar milijon in 700.000 litrov vina, vendar pa služi drugemu namenu. Urejen je namreč kot gostilna, ki lahko sprejme 500 gostov. Če bi bil ta sod poln vina, bi ga človek lahko spil po tri poliče na dan in bi moral živeti 3105 let, da bi vsega popil.

Najdaljšo brado je menda nosil neki župan in občinski svetnik Hans Steininger, ki je umrl l. 1567. Merila je baje kar 205 cm, medtem ko običajno ne zraste dalje kot do pasu.

Najstarejše drevo Evrope naj bi bila 3000 let stara tisa v angleški grofiji Kent.

Najstarejše drevo na svetu pa naj bi bila močvirna cipresa, ki raste na pokopališču mehiškega mesta Santa Maria el Tule. Starost tega drevesa cenijo na 6.000 let. Visoka je 34 metrov, obseg debla znaša 31 metrov, obseg krone pa 132 m.

Najvišje drevo v Evropi je 53 metrov visoka jelka pri kraju Langnau v Švici. Najvišja drevesa na svetu pa so avstralski evkalipti, ki lahko zrastejo do 153 metrov višine, torej za tri ljubljanske nebotičnike.

Največja cvetlična ura je v Ameriki, in sicer na pokopališču Fort Lincoln blizu Washingtona. Številčnica meri v premeru 12 m in je sestavljena iz 10.000 cvetic.

Najdaljši boksarski dvoboj so kajpak zabeležili v ZDA. Trajal je 110 rund, oziroma 10 ur in 19 minut. To je bilo 6. aprila 1893 v New Orleansu. Borila sta se Andy Bowen in Jack Burke. Kakšen nečloveški napor je to moral biti, spoznamo že iz podatka, da sme trajati na primer amaterski dvoboj le tri krat po tri minute in še tedaj so na koncu borbe boksarji popolnoma izčrpani.

Prvi most iz litega železa so postavili leta 1779 pri Coalbrook Dale prek reke Severn, ki deli Anglijo od Škotske.

Najdražji most na svetu pa je bil vsekakor mostiček prek reke Aach v Nemčiji. Dolg je komaj 20 metrov in tudi sicer ni nobe-

IZBRANE MISLI

Bodi usmiljen do samega sebe, če ne želiš, da bodo drugi do tebe neusmiljeni. (Leonov)

Največje premoženje je čista vest. (Ciceron)

Poštenost in točnost sta dvojčka. (Imons)

Če hočeš dobro spati, pojdi v posteljo s čisto vestjo. (Franklin)

Delo — stvarnik bogastva ima pravico, da vlada nad vsem, kar je ustvarilo. (Philips)

K zaposlenemu človeku redko kdaj pridejo v goste lenuhi; v lonce, ki vre, muhe ne lete.

(Franklin)

PREGOVORI RAZNIH NARODOV

Zelo malo ve oni, ki misli, da vse ve. (Angleški)

Nepoštenost je slabša od smrti. (Ruski)

Modrecu ni težko svetovati. (Srbski)

Kar vidijo oči, to srce želi. (Turški)

Kdor govori — seje, kdor posluša — žanje. (Ruski)

Čim glasneje govoriš, manj ti verjamejo. (Lužikosrbski)

Čast je največje bogastvo na svetu. (Turški)

Človek je toliko velik, kolikor so velika njegova dela. (Ruski)

Z dušo občuti, z razumom preveri, in šele nato veruj. (Ruski)

Dobro srce velja več kot vse bogastvo. (Turški)

Pametno je vprašati tudi po tistem, kar znamo. (Japonski)

Kdor malo zna, večkrat ponavlja iste napake. (Angleški)

Hudo je, če ne znaš in se učiš ne pustiš. (Arabski)

Delo te ozdravi nespečnosti. (Ruski)

Besede so listje, a plodovi dela. (Angleški)

GOSTJE PRIHAJAJO

»Tovariši,« je pričel sestanek direktor modne hiše. »Stopili smo v mednarodno leto turizma. K nam, v Lodz prihajajo tujci, a mi se ne moremo sporazumeti z njimi, saj sploh ne znamo tujih jezikov.« »Jaz znam latinsko,« je dejal Žimela iz galanterijskega oddelka. »Latinsčina že zdavnaj ni več tuj jezik. Z latinsčino ne prideš daleč.«

»Filipček zna angleško,« je nekdo vzkliknil v kotu sobe. »Tovariš Filipček, pridite bliže! Čemu se sramujete.« Stari Filipček iz oddelka za spominčke se je ves prestrašen približal direktorju.

»Pa res znate angleško?« »Little, gospod direktor, to pomeni malo.«

»Prav dobro. Sestavite krajši angleški priročnik, v katerem naj bodo besede ali fraze, ki jih največkrat uporabljamo v naši modni hiši. Ta priročnik bomo dali

razmnožiti in razdelili ga bomo po vseh trgovskih obratih.«

Stari Filipček se je lotil posla. V enem samem tednu je bil priročnik narejen. Po želji direktorja so bili v njem izrazi, ki jih prodajalci v razgovoru s strankami najpogosteje uporabljajo. Naj jih nekaj naštejemo: »Ne vem. Nimamo. Imeli smo, a smo vse prodali. Shujšajte, pa vam bo srajca lepo pristojala. Saj vendar vidite, da pravkar malicam. Iz izložbe pa že ne bom vzel. Prej bi pogledali, kaj ste vzeli. Nimam sto rok. Ne morem se raztrgati. Klobasa ni vijolica, da bi jo duhali. Z obleko ni ničesar narobe, le vi ste grbasti. Pritožbe sprejemajo v direktorji vsak prvi ponedeljek v mesecu.«

Direktor je bil zelo zadovoljen. Ko pa je vse prebral, je samo še pripomnil: »Za vsak primer prevedite v angleščino še naslednji stavek: Najbližja modna hiša je v mestu Žešov.«

Se strinjate?

(Nadaljevanje s 7. strani)

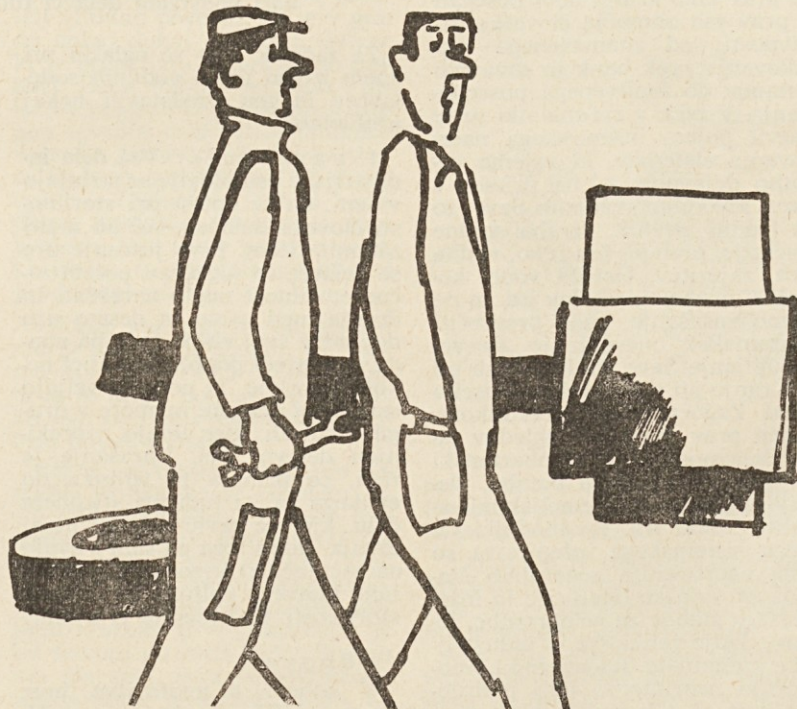
delavci. V dveh letih so vpisali 580 pritožnikov. Nato so primerjali njihove delovne navade z ostalimi delavci, ki se v tem času niso pritoževali, in dobili so prav zanimive rezultate. Med pritoževalci so našli več aktivnih članov sindikalnih organizacij, več bolezenskih dni, več neopravičenih odsotnosti, znatno več zamujevalcev, nekoliko nižje plače, polovico manj plačnih poviškov, nižji delovni staž v podjetju, nižji celotni delovni staž, za spoznanje višjo izobrazbo, nekoliko nižjo starost (zlasti opazna razlika v letih 30 do 50), in slednjič se najde med njimi precej več nezadovoljnih pri zastopnikih barvnih ras kot pri belih.

Kaj pravite vi k temu? Zanima me tudi, ali se večina pritožb pri nas nanaša na osebne probleme in težave, ali pa bolj na delovne, produkcijske?

Odgovor

Zelo pogosto slišimo med delavci, posebno mlajšimi, pritožbe na račun mojstrov, češ da jim ne pokažejo dela, da jim ne nudijo pomoči ipd. V tem vidim v glavnem zavračanje odgovornosti na druge. Kdor hoče kaj izvedeti, se poučiti, dobiti potrebne informacije, jih lahko brez težav dobi, vsakdo mu bo rad povedal in pokazal. Tipični nezadovoljneži so večinoma podpovprečni delavci, ki ne iščejo razlogov za pojavljanje se težave pri sebi, ampak pri drugih. S tem pa nikakor ne mislim zanikati takih primerov, kjer se posameznemu delavcu res kdaj zgodi manjša ali večja krivica, in za katero ne bi bilo prav, če bi jo pustili nepopravljeno ali jo enostavno ignorirali. Med poštenimi in dobronamernimi ljudmi se da vsaka taka zadeva prav urediti, čeprav mogoče včasih malo bolj na glas.

(Pogovor pripravil in zapisal: Mirko Hrovat.)

»Ti, Janez, kako kaj kaže proizvodnja?«
»Smo že boljši. Šepa samo pri metalurgijah, turbincih in viličarjih.«
»Kje pa potem sploh dobro gre?«

Brez besed

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbo stroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarn strojne industrije

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Aškerčeva 12.

TEHNIKA

Casopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obsega:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgija
4. Strojništvo in elektrotehnika
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih

Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21 x 29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

Casopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Ester Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posamezne številke v prodaji 30 Sdin — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna CZP »Primorski tisk« v Kopru.